

Anna Abramczyk

**PROGRAM NAUCZANIA
JĘZYKA NIEMIECKIEGO**

***KSZTAŁTOWANIE KOMPETENCJI KLUCZOWYCH
NA LEKCJACH JĘZYKA NIEMIECKIEGO***
**W LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCYM I TECHNIKUM
NA PODBUDOWIE NAUKI W OŚMIOLETNIEJ
SZKOLE PODSTAWOWEJ**

**PROGRAM SPÓJNY Z WARIANTEM PODSTAWY PROGRAMOWEJ III.1.R
(ZAKRES ROZSZERZONY)**

WARSZAWA 2019

Autorka:

Anna Abramczyk – nauczyciel dyplomowany z 20-letnim stażem nauczania języka niemieckiego w szkole ponadgimnazjalnej. Egzaminator gimnazjalny i maturalny, współpracuje z OKE we Wrocławiu. Doradca metodyczny Wrocławskiego Centrum Doskonalenia Nauczycieli. Autorka publikacji metodycznych dla nauczycieli języka niemieckiego. Doktorantka na Wydziale Nauk Pedagogicznych w Dolnośląskiej Szkole Wyższej we Wrocławiu.

Spis treści

Wstęp	4
1. Cele i treści kształcenia	5
1.1. Cele i treści kształcenia językowego	5
1.1.1. Wymagania ogólne – cele kształcenia	5
1.1.2. Wymagania szczegółowe – treści	6
1.2. Cele i treści kształcenia pozajęzykowego	10
2. Zadania szkoły na trzecim etapie edukacyjnym	11
3. Cele wychowania	12
4. Treści zgodne z wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego	13
4.1. Zakresy leksykalne	14
4.2. Zagadnienia gramatyczne	14
4.3. Funkcje językowe	17
5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania	20
5.1. Zasady nauczania	20
5.2. Pomoce dydaktyczne	21
5.3. Wiodąca metoda nauczania	21
5.4. Techniki pracy	22
5.4.1. Metoda projektów	22
5.4.2. Metoda <i>WebQuest</i>	23
5.4.3. Metoda odwróconej klasy	24
5.4.4. Rozwijanie autonomii ucznia a kształtowanie jego kompetencji kluczowych	25
5.4.5. Kształtowanie kompetencji społecznych – kooperatywne uczenie się	27
5.4.6. Wykorzystanie technologii informacyjnej i komunikacyjnej w nauczaniu języka niemieckiego	33
5.5. Techniki pracy z uczniem nad poszczególnymi sprawnościami językowymi	35
5.5.1. Nauczanie słownictwa	35
5.5.2. Nauczanie gramatyki	36
5.5.3. Techniki pracy nad działaniami / sprawnościami językowymi	37
5.6. Formy socjalne pracy na lekcji	38
5.7. Przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego	39
5.8. Klimat efektywnej współpracy na lekcji	39
6. Sposoby indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz od warunków, w których program będzie realizowany	40
6.1. Praca z uczniem zdolnym	41
6.2. Praca z uczniem dysfunkcyjnym, w tym – z syndromem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych	42
6.3. Kształtowanie kk – przykładowe scenariusze lekcji	44
7. Opis zakładanych osiągnięć ucznia	47
8. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia	48
8.1. Podstawa oceniania	49
8.2. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych	49
8.3. Wymagania niezbędne do uzyskania poszczególnych ocen	50
9. Ewaluacja programu	55
Literatura źródłowa	57

Wstęp

Niniejszy *Program nauczania języka niemieckiego*¹ jest przeznaczony do realizacji z uczniami, którzy rozpoczęli kształcenie językowe w zakresie języka niemieckiego w pierwszej klasie szkoły podstawowej, a zatem zakłada kontynuację uczenia się języka obcego. Realizacja programu oznacza realizację podstawy programowej na poziomie rozszerzonym, zakładając na koniec trzeciego etapu edukacyjnego osiągnięcie przez uczniów poziomu zaawansowania odpowiadającego co najmniej poziomowi B2+ (C1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) w odniesieniu do *Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego*.

Zgodnie z ramowym planem nauczania² na realizację pierwszego języka obcego przeznaczono 12 godzin lekcyjnych, a w przypadku podstawy programowej III.1.R wymiar ten zwiększono o 6 godzin na cykl, pozostawiając dyrektorowi szkoły decyzję, w którym roku nauki należy dokonać zwiększenia wymiaru. Zatem w kolejnych klasach tygodniowy wymiar lekcji języka niemieckiego wyniesie **przykładowo**: w liceum ogólnokształcącym: 3 + 1, 3 + 1, 3 + 2, 3 + 2, natomiast w technikum: 2 + 1, 2 + 1, 2 + 1, 3 + 1, 3 + 2.

Program ma charakter otwarty: opisane sposoby realizacji celów i treści należy traktować jako propozycję, a w gestii każdego nauczyciela leży uzupełnianie ich o preferowane przez niego sposoby pracy z uczniem adekwatnie do potrzeb i możliwości placówki, w której program jest realizowany. Kto decyduje się na realizację programu, powinien mieć na uwadze różnorodność szkół, klas, grup, uczniów, a zatem i potrzeb edukacyjnych. Zgodnie z tytułem programu cele i treści kształcenia językowego oraz sposoby ich realizacji są ukierunkowane na kształtowanie kompetencji kluczowych, ponieważ kompetencje to więcej niż wiedza czy umiejętności: to również postawy. Znajomość języka obcego to kompetencja kluczowa sama w sobie i jest zaliczana do kompetencji przyszłości. Umiejętności językowe będą dla ucznia w przyszłości narzędziem i nie są one celem samym w sobie. Dlatego warto się zastanowić, jak pracować, by oprócz celów przedmiotowych realizować także cele społeczne i motywacyjne. Praca nad motywacją ucznia powinna uwzględniać jego potrzebę indywidualności, autonomii i wyjątkowości, potrzeby rozwijania ekspresji kulturowej oraz bazować na ciekawości poznawczej. Motywacja wewnętrzna jest nieocenionym motorem działań – stąd postawienie na autonomię ucznia i metody sprzyjające rozwijaniu kompetencji kluczowych, które będą przydatne naszym wychowankom przez całe życie. Tak jest z kompetencjami społecznymi, cyfrowymi, uczenia się lub technicznymi, które – niezależnie od realizacji celów przedmiotowych – wysuwają się na pierwszy plan, jeśli uświadomimy sobie, że nasz uczeń – wychowanek będzie funkcjonował w przyszłości w społeczeństwie, a naszym zadaniem jest przygotowanie go na wyzwania bardzo złożonego i równocześnie dynamicznie zmieniającego się świata, w tym – warunków pracy.

---

¹ W niniejszym programie nauczania autorka wykorzystała treści *Programu nauczania języka niemieckiego. Kształtowanie kompetencji kluczowych na lekcjach języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym i technikum na podbudowie nauki w ośmioletniej szkole podstawowej (II.2) – program spójny z wariantem podstawy programowej III.2.*

² *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z dnia 31 marca 2017 r. poz. 703).*

Program opiera się na założeniach konstruktywizmu, partycypacji i orientacji na ucznia:

1. Wiedza przedmiotowa jest niezbędna, ale nie stanowi celu samego w sobie, istotne są bazujące na niej umiejętności i kompetencje.
2. Rolą nauczyciela nie jest bycie źródłem wiedzy, ale stwarzanie pozytywnego klimatu uczenia się i organizowanie warunków jej zdobywania.
3. Stosowane przez nauczyciela metody i techniki powinny sprzyjać aktywności, autonomii samodzielności i odpowiedzialności ucznia.
4. Zapewnienie uczniom możliwości wspólnego budowania wiedzy jest jedną z podstawowych zasad skutecznej dydaktyki.
5. Stosowane w procesie dydaktycznym techniki pracy i zadania powinny być zorientowane na ucznia, dostosowane do jego możliwości psychofizycznych, zainteresowań, a przy tym bliskie jego potencjalnym doświadczeniom życiowym.

1. Cele i treści kształcenia

1.1. Cele i treści kształcenia językowego

Podstawa programowa w zakresie języka obcego nowożytnego³ w sposób luźny nawiązuje do ESOKJ, co znajduje odzwierciedlenie w strukturze dokumentu. Cele ogólne (wymagania ogólne) i wymagania szczegółowe (treści) rozpisano w podstawie w odniesieniu do pięciu działań językowych z ESOKJ: wiedzy, recepcji, produkcji, interakcji i mediacji – każdorazowo na płaszczyźnie języka mówionego i pisanego. Poniższe zestawienie przedstawia zapisy podstawy programowej w zakresie wymagań stawianych w przypadku pierwszego języka obcego, na trzecim etapie edukacyjnym.

1.1.1. Wymagania ogólne – cele kształcenia

WIEDZA Znajomość środków językowych	RECEPCJA Rozumienie wypowiedzi	PRODUKCJA Tworzenie wypowiedzi	INTERAKCJA Reagowanie na wypowiedzi	MEDIACJA Przetwarzanie wypowiedzi
Uczeń posługuje się bogatym zasobem środków językowych (leksykalnych – w tym związków frazeologicznych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych),	Uczeń rozumie różnorodne złożone wypowiedzi ustne wypowiedziane w naturalnym tempie oraz różnorodne złożone wypowiedzi pisemne,	Uczeń samodzielnie tworzy w miarę złożone, spójne i logiczne, płynne wypowiedzi ustne oraz w miarę złożone, bogate pod względem treści, spójne i logiczne	Uczeń uczestniczy w rozmowie i reaguje ustnie w różnorodnych, również złożonych i nietypowych sytuacjach oraz reaguje w formie w miarę złożonego tekstu	Uczeń zmienia formę przekazu ustnego lub pisemnego w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.

³ Zob. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia.

umożliwiający realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie tematów wskazanych w wymaganiach szczegółowych.	w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	wypowiedzi pisemne, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	pisanego w różnorodnych sytuacjach, w zakresie opisanym w wymaganiach szczegółowych.	
--	--	--	--	--

1.1.2. Wymagania szczegółowe – treści

Wymagania szczegółowe wynikają wprost z zapisów podstawy programowej i przedstawiają się jak poniżej.

Środki językowe

Uczeń posługuje się **bogatym zasobem środków językowych** (leksykalnych – w tym związków frazeologicznych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiającym realizację pozostałych wymagań ogólnych w zakresie następujących tematów:

1. człowiek (np. dane personalne, okresy życia, wygląd zewnętrzny, cechy charakteru, rzeczy osobiste, uczucia i emocje, umiejętności i zainteresowania, społeczny i osobisty system wartości, autorytety, poczucie tożsamości);
2. miejsce zamieszkania (np. dom i jego okolica, pomieszczenia i wyposażenie domu, prace domowe, wynajmowanie, kupno i sprzedaż mieszkania, przeprowadzka, architektura);
3. edukacja (np. szkoła i jej pomieszczenia, przedmioty nauczania, uczenie się – w tym uczenie się przez całe życie, przybory szkolne, oceny szkolne, życie szkoły, zajęcia pozalekcyjne, system oświaty);
4. praca (np. zawody i związane z nimi czynności i obowiązki, miejsce pracy, praca dorywcza, kariera zawodowa, rynek pracy, warunki pracy i zatrudnienia, mobilność zawodowa);
5. życie prywatne (np. rodzina, znajomi i przyjaciele, czynności życia codziennego, określanie czasu, formy spędzania czasu wolnego, święta i uroczystości, styl życia, konflikty i problemy);
6. żywność (np. artykuły spożywcze, posiłki i ich przygotowywanie, nawyki żywieniowe – w tym diety, zaburzenia odżywiania, lokale gastronomiczne);
7. zakupy i usługi (np. rodzaje sklepów, towary i ich cechy, sprzedawanie i kupowanie, finanse, promocja i reklama, korzystanie z usług – w tym usług bankowych i ubezpieczeniowych, reklamacja, prawa konsumenta);
8. podróżowanie i turystyka (np. środki transportu i korzystanie z nich, orientacja w terenie, baza noclegowa, wycieczki, zwiedzanie, awarie i wypadki w podróży, ruch uliczny, bezpieczeństwo w podróży);
9. kultura (np. dziedziny kultury, twórcy i ich dzieła, ochrona praw autorskich, uczestnictwo w kulturze, tradycje i zwyczaje, media);

10. sport (np. dyscypliny sportu, sprzęt sportowy, obiekty sportowe, imprezy sportowe, uprawianie sportu, pozytywne i negatywne skutki uprawiania sportu, problemy współczesnego sportu);
11. zdrowie (np. tryb życia, samopoczucie, choroby – w tym choroby cywilizacyjne, ich objawy i leczenie, niepełnosprawność, uzależnienia, pierwsza pomoc w nagłych wypadkach);
12. nauka i technika (np. ludzie nauki, odkrycia naukowe, wynalazki, korzystanie z urządzeń technicznych i technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz szanse i zagrożenia z tym związane, korzyści i zagrożenia wynikające z postępu naukowo-technicznego);
13. świat przyrody (np. pogoda, pory roku, klimat, rośliny i zwierzęta, krajobraz, zagrożenia i ochrona środowiska naturalnego, katastrofy ekologiczne, klęski żywiołowe, przestrzeń kosmiczna);
14. państwo i społeczeństwo (np. wydarzenia i zjawiska społeczne, struktura państwa, urzędy, organizacje społeczne i międzynarodowe, polityka, gospodarka, problemy współczesnego świata, prawa człowieka, religie, ideologie).

Nauczyciel, realizując powyższy katalog tematyczny, powinien przyczynić się ponadto do rozwinięcia u ucznia wiedzy o krajach, społeczeństwach i kulturach społeczności, które posługują się językiem niemieckim oraz o kraju ojczystym, z uwzględnieniem kontekstu lokalnego, europejskiego i globalnego. Uczeń powinien również rozwinąć świadomość związku między kulturą własną i obcą oraz wrażliwość międzykulturową.

Recepcja

Uczeń, na podstawie tego, co usłyszy:

1. reaguje na polecenia;
2. określa główną myśl wypowiedzi lub fragmentu wypowiedzi;
3. określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy / autora wypowiedzi;
4. określa kontekst wypowiedzi (np. formę, czas, miejsce, sytuację, uczestników);
5. znajduje w wypowiedzi określone informacje;
6. układa informacje w określonym porządku;
7. wyciąga wnioski wynikające z informacji zawartych w wypowiedzi;
8. odróżnia informacje o faktach od opinii;
9. rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio;
10. rozróżnia formalny i nieformalny styl wypowiedzi.

Uczeń, na podstawie tego, co przeczyta:

1. określa główną myśl tekstu lub fragmentu tekstu;
2. określa intencje, nastawienie i postawy nadawcy / autora tekstu;
3. określa kontekst wypowiedzi (np. nadawcę, odbiorcę, formę tekstu, czas, miejsce, sytuację);
4. znajduje w tekście określone informacje;
5. rozpoznaje związki między poszczególnymi częściami tekstu;
6. układa informacje w określonym porządku;
7. wyciąga wnioski wynikające z informacji zawartych w tekście;

8. odróżnia informacje o faktach od opinii;
9. rozpoznaje informacje wyrażone pośrednio oraz znaczenia przenośne;
10. rozróżnia formalny i nieformalny styl tekstu.

Produkcja

Uczeń (w formie różnorodnych wypowiedzi ustnych):

1. opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska;
2. opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
3. przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
4. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
5. opisuje upodobania;
6. wyraża i uzasadnia swoje opinie i poglądy, przedstawia i ustosunkowuje się do opinii i poglądów innych osób;
7. wyraża i opisuje uczucia i emocje;
8. stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;
9. wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
10. rozważa sytuacje hipotetyczne;
11. przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach);
12. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

Uczeń pisemnie (w formie np. e-maila, listu prywatnego, listu formalnego – w tym list motywacyjny, życiorysu, CV, wpisu na blogu, opowiadania, recenzji, artykułu, rozprawki):

1. opisuje ludzi, zwierzęta, przedmioty, miejsca i zjawiska;
2. opowiada o czynnościach, doświadczeniach i wydarzeniach z przeszłości i teraźniejszości;
3. przedstawia fakty z przeszłości i teraźniejszości;
4. przedstawia intencje, marzenia, nadzieje i plany na przyszłość;
5. opisuje upodobania;
6. wyraża i uzasadnia swoje opinie i poglądy, przedstawia i ustosunkowuje się do opinii i poglądów innych osób;
7. wyraża i opisuje uczucia i emocje;
8. stawia tezę, przedstawia w logicznym porządku argumenty za i przeciw danej tezie lub rozwiązaniu, kończy wypowiedź konkluzją;
9. wyraża pewność, przypuszczenie, wątpliwości dotyczące zdarzeń z przeszłości, teraźniejszości i przyszłości;
10. rozważa sytuacje hipotetyczne;
11. przedstawia sposób postępowania (np. udziela instrukcji, wskazówek, określa zasady, objaśnia procedury związane z załatwianiem spraw w instytucjach);
12. stosuje zasady konstruowania tekstów o różnym charakterze;
13. stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji.

Interakcja – reagowanie

Uczeń reaguje ustnie w różnorodnych, również złożonych i nietypowych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby;
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź);
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia;
4. wyraża swoje opinie i uzasadnia je, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób, komentuje wypowiedzi uczestników dyskusji, wyraża wątpliwość;
5. wyraża i uzasadnia swoje upodobania, preferencje, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, preferencje, intencje i pragnienia innych osób;
6. składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje;
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi negocjacje;
9. prosi o radę i udziela rady;
10. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
11. ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje;
12. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
13. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, złość, zdziwienie, nadzieję, obawę, współczucie);
14. stosuje zwroty i formy grzecznościowe;
15. dostosowuje styl wypowiedzi do sytuacji.

Uczeń reaguje pisemnie w formie w miarę złożonego tekstu pisanego w różnorodnych sytuacjach:

1. przedstawia siebie i inne osoby;
2. nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę (np. podczas rozmowy na czacie);
3. uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia (np. wypełnia formularz / ankietę);
4. wyraża swoje opinie i uzasadnia je, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób, komentuje wypowiedzi uczestników dyskusji (np. na forum internetowym), wyraża wątpliwość;
5. wyraża i uzasadnia swoje upodobania, preferencje, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, preferencje, intencje i pragnienia innych osób;
6. składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje;
7. zaprasza i odpowiada na zaproszenie;
8. proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi negocjacje;
9. prosi o radę i udziela rady;
10. pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia;
11. ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje;
12. wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby;
13. wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, złość, zdziwienie, nadzieję, obawę, współczucie);

14. stosuje zwroty i formy grzecznościowe;
15. dostosowuje styl i formę wypowiedzi do odbiorcy.

Mediacja / przetwarzanie

Uczeń przetwarza tekst ustnie lub pisemnie:

1. przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach);
2. przekazuje w języku obcym nowożytnym lub w języku polskim informacje sformułowane w tym języku obcym;
3. przekazuje w języku obcym nowożytnym informacje sformułowane w języku polskim;
4. przedstawia publicznie w języku obcym wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film;
5. streszcza w języku obcym przeczytany tekst;
6. stosuje zmiany stylu lub formy tekstu.

Powyższe treści powinny zostać zrealizowane w trakcie etapu edukacyjnego, podstawa programowa nie narzuca ich realizacji w określonej kolejności. Prawem nauczyciela jest decyzja o realizacji wybranych treści w najbardziej dogodnym, z punktu widzenia uczenia się jego uczniów, momencie procesu kształcenia kompetencji językowych.

Z reguły nauczyciele ustalają kolejność realizacji treści w oparciu o dokument *Rozkład materiału*, kierując się ich układem w podręcznikach wybranych dla nauczanych klas.

Podręcznik nie jest wyznacznikiem celów i treści kształcenia i również tu nauczyciel ma swobodę w decydowaniu o ewentualnej rezygnacji bądź potrzebie rozszerzenia określonych partii materiału, w szczególności przy realizacji wariantu podstawy III.1.R, gdzie nauczyciel z pewnością będzie korzystał z dodatkowych materiałów, adekwatnie do potrzeb nauczanej grupy.

1.2. Cele i treści kształcenia pozajęzykowego

Poza celami bezpośrednio związanymi z umiejętnościami językowymi podstawa programowa określa:

- a) cele szczegółowe w zakresie kształtowania kompetencji kluczowych, takie jak:
  - uczeń przeprowadza samoocenę i wykorzystuje techniki samodzielnej pracy nad językiem (np. korzystanie ze słownika, poprawianie błędów, prowadzenie notatek, stosowanie mnemotechnik, korzystanie z tekstów kultury w języku obcym nowożytnym);
  - uczeń współdziała w grupie (np. w lekcyjnych i pozalekcyjnych językowych pracach projektowych);
  - uczeń korzysta ze źródeł informacji w języku obcym nowożytnym (np. z encyklopedii, mediów, instrukcji obsługi), również za pomocą technologii informacyjno-komunikacyjnych.

b) cele szczegółowe w zakresie kształcenia strategii komunikacyjnych i kompensacyjnych, takie jak:

- uczeń stosuje strategie komunikacyjne (np. domyślanie się znaczenia wyrazów z kontekstu, identyfikowanie słów kluczy lub internacjonalizmów);
- uczeń stosuje strategie kompensacyjne w przypadku, gdy nie zna lub nie pamięta wyrazu (np. upraszczanie formy wypowiedzi, zastępowanie innym wyrazem, opis, wykorzystywanie środków niewerbalnych);
- uczeń ma świadomość językową (np. podobieństw i różnic między językami).

2. Zadania szkoły na trzecim etapie edukacyjnym

Niniejszy program po przyjęciu do realizacji w danej placówce stanie się integralną częścią szkolnego zestawu programów nauczania. Podstawa programowa nakłada na zespoły nauczycieli uczące poszczególne oddziały wspólną realizację celów, opisanych jako zadania szkoły. Poniżej przytoczono zapis podstawy programowej⁴ obowiązujący nauczycieli realizujących podstawę na trzecim etapie edukacyjnym. Analiza zapisów pozwala stwierdzić, że znaczną część zadań szkoły można zrealizować w sposób bezpośredni lub pośredni na lekcjach języka niemieckiego.

Celem kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum jest:

- 1) traktowanie uporządkowanej, systematycznej wiedzy jako podstawy kształtowania umiejętności;
- 2) doskonalenie umiejętności myślowo-językowych, takich jak: czytanie ze zrozumieniem, pisanie twórcze, formułowanie pytań i problemów, posługiwanie się kryteriami, uzasadnianie, wyjaśnianie, klasyfikowanie, wnioskowanie, definiowanie, posługiwanie się przykładami itp.;
- 3) rozwijanie osobistych zainteresowań ucznia i integrowanie wiedzy przedmiotowej z różnych dyscyplin;
- 4) zdobywanie umiejętności formułowania samodzielnych i przemyślanych sądów, uzasadniania własnych i cudzych sądów w procesie dialogu we wspólnocie dociekającej;
- 5) łączenie zdolności krytycznego i logicznego myślenia z umiejętnościami wyobraźniowo-twórczymi;
- 6) rozwijanie wrażliwości społecznej, moralnej i estetycznej;
- 7) rozwijanie narzędzi myślowych umożliwiających uczniom obcowanie z kulturą i jej rozumienie;
- 8) rozwijanie u uczniów szacunku dla wiedzy, wyrabianie pasji poznawania świata i zachęcanie do praktycznego zastosowania zdobytych wiadomości.

Do najważniejszych umiejętności zdobywanych przez ucznia w trakcie kształcenia ogólnego w liceum ogólnokształcącym i technikum należą:

- 1) myślenie – rozumiane jako złożony proces umysłowy, polegający na tworzeniu nowych

---

⁴ *Ibidem.*

reprezentacji za pomocą transformacji dostępnych informacji, obejmującej interakcję wielu operacji umysłowych: wnioskowanie, abstrahowanie, rozumowanie, wyobrażanie sobie, sążenie, rozwiązywanie problemów, twórczość. Dzięki temu, że uczniowie szkoły ponadpodstawowej uczą się równocześnie różnych przedmiotów, możliwe jest rozwijanie następujących typów myślenia: analitycznego, syntetycznego, logicznego, komputacyjnego, przyczynowo-skutkowego, kreatywnego, abstrakcyjnego; zachowanie ciągłości kształcenia ogólnego sprawia, że rozwija się zarówno myślenie percepcyjne, jak i myślenie pojęciowe. Synteza obu typów myślenia stanowi podstawę wszechstronnego rozwoju ucznia;

2) czytanie – umiejętność łącząca rozumienie zarówno sensów, jak i znaczeń symbolicznych wypowiedzi; kluczowa umiejętność lingwistyczna i psychologiczna prowadząca do rozwoju osobowego, aktywnego uczestnictwa we wspólnocie, przekazywania doświadczeń między pokoleniami;

3) umiejętność komunikowania się w języku ojczystym i w językach obcych, zarówno w mowie, jak i w piśmie, to podstawowa umiejętność społeczna, której podstawy to znajomość norm językowych oraz tworzenie podstaw porozumienia się w różnych sytuacjach komunikacyjnych;

4) kreatywne rozwiązywanie problemów z różnych dziedzin ze świadomym wykorzystaniem metod i narzędzi wywodzących się z informatyki, w tym programowania;

5) umiejętność sprawnego posługiwania się nowoczesnymi technologiami informacyjno-komunikacyjnymi, w tym dbałość o poszanowanie praw autorskich i bezpieczne poruszanie się w cyberprzestrzeni;

6) umiejętność samodzielnego docierania do informacji, dokonywania ich selekcji, syntezy oraz wartościowania, rzetelnego korzystania ze źródeł;

7) nabywanie nawyków systematycznego uczenia się, porządkowania zdobytej wiedzy i jej pogłębiania;

8) umiejętność współpracy w grupie i podejmowania działań indywidualnych.

Zapisy podstawy programowej korespondują z zaleceniami Komisji Europejskiej z 22 maja 2018 r. dotyczącymi kształtowania kompetencji kluczowych.

3. Cele wychowania

Program zakłada realizację celów wychowania uniwersalnych, wspólnych dla potrzeb wszystkich uczniów, indywidualne cele osadzone w tradycji szkoły i lokalnej społeczności **powinny zostać uzupełnione w placówkach decydujących się na wdrażanie niniejszego programu**. Zadaniem każdego nauczyciela jest działalność nie tylko dydaktyczna, lecz także wychowawcza. Planując realizację celów wychowawczych na lekcjach przedmiotowych, należy uwzględnić założenia programu profilaktyczno-wychowawczego danej placówki.

Szkoła powinna kształtować u uczniów pożądane społecznie postawy i kompetencje, które będą sprzyjać – z jednej strony – indywidualnemu rozwojowi uczniów, a z drugiej – ich udziałowi w życiu społecznym. Katalog oczekiwanych cech, zachowań, postaw jest długi, należy więc pamiętać, że każdy nauczyciel uczący dany zespół powinien przyczyniać się do

ich kształtowania, w możliwym do realizacji przez niego zakresie, który wynika chociażby z liczby godzin pracy z uczniami.

W trakcie lekcji należy kształtować u uczniów kulturę osobistą, uczciwość, odpowiedzialność, wytrwałość, poczucie własnej wartości, postawę szacunku dla innych ludzi. Warto rozwijać również ich ciekawość poznawczą, kreatywność, przedsiębiorczość, gotowość do uczestnictwa w kulturze oraz podejmowania inicjatyw i pracy zespołowej.

Te postawy należy kształtować przez przykład własny nauczyciela oraz stosowanie metod nauczania sprzyjających kształtowaniu kompetencji kluczowych: np. metody projektu, metod wykorzystujących kompetencje cyfrowe, jak np. *WebQuest* czy metody odwróconej klasy, a także metod i technik wpisujących się w koncepcję kooperatywnego uczenia się. Przyczynkiem do kształtowania określonych postaw powinna być również realizacja treści kształcenia dotyczących pozytywnych wzorców życia społecznego, tolerancji, kultury itp.

Lekcja języka niemieckiego to również miejsce kształtowania postawy obywatelskiej w kontekście poszanowania tradycji i kultury własnego narodu bez naruszania dóbr i tradycji innych narodów, przy równoczesnym kształtowaniu postawy otwartości na inne kultury i tradycje, co ma zapobiegać przejawom wszelkiego rodzaju dyskryminacji czy nietolerancji. Celem nadrzędnym jest harmonijne współistnienie ludzi różniących się kulturą, pochodzeniem, kolorem skóry, statusem społecznym lub wykształceniem.

Program zakłada, iż absolwent liceum ogólnokształcącego lub technikum będzie przygotowany do funkcjonowania w społeczeństwie obywatelskim, stanie się świadomym swoich kompetencji jego członkiem, śmiało wytyczającym i realizującym cele indywidualne, bez uszczerbku dla innych członków społeczności.

4. Treści zgodne z wymaganiami szczegółowymi zawartymi w podstawie programowej kształcenia ogólnego

Przyjęty sposób formułowania celów i treści w obowiązującej podstawie programowej – cele kształcenia jako wymagania ogólne, a treści jako wymagania szczegółowe – w żaden sposób nie obliguje nauczyciela do ich realizacji w określonej kolejności. Nauczyciel decyduje o rozkładzie materiału samodzielnie, zwykle w odniesieniu do podręcznika, którego treści realizuje ze swoimi uczniami.

Aby ułatwić podział treści przeznaczonych do zrealizowania w trakcie całego etapu edukacyjnego, poniżej przedstawiono zestawienie materiału nauczania w rozbiciu na tematykę, gramatykę i funkcje językowe. Zestawienie bazuje wyłącznie na zapisach z podstawy programowej, nie przyjęto odniesienia do żadnego podręcznika. Program może być realizowany z każdym podręcznikiem dopuszczonym do użytku szkolnego lub materiałem edukacyjnym bądź bez podręcznika. Kolejność realizacji poszczególnych zagadnień należy dostosować do potrzeb i materiałów dydaktycznych, z którymi nauczyciel będzie pracować.

4.1. Zakresy leksykalne

Podstawa programowa wskazuje na bloki tematyczne (patrz: punkt 1.1.2.) oraz ich wybrane aspekty, poprzedzone skrótem „np.”, co sugeruje możliwość dodawania kolejnych aspektów w obrębie danego bloku tematycznego zgodnie z potrzebami i zainteresowaniami uczniów.

Uczeń ma posługiwać się w mowie i w piśmie zasobem środków językowych umożliwiającym mu realizację wymagań szczegółowych w zakresie określonych tematów na poziomie B2+ (C1 w zakresie rozumienia wypowiedzi) według ESOKJ.

4.2. Zagadnienia gramatyczne

Zagadnienia gramatyczne zaproponowane w programie wynikają z celów szczegółowych określonych w podstawie programowej. Poniższa lista nie jest listą zamkniętą. Nauczyciel może zrealizować więcej treści, powinien jednak dostosować wymagania do możliwości nauczanej grupy. W toku przygotowania do egzaminu maturalnego zaleca się skorzystanie z listy zagadnień gramatycznych zamieszczonych w *Informatorze o egzaminie maturalnym*, przygotowanym przez CKE dla danego rocznika.

Zagadnienia gramatyczne na poziomie B2+ / C1, sugerowane do realizacji, obejmują:

RODZAJNIK

1. Użycie rodzajnika nieokreślonego
2. Użycie rodzajnika określonego
3. Użycie rzeczownika bez rodzajnika

RZECZOWNIK

1. Odmiana rzeczownika (deklinacja mocna, słaba i mieszana) w liczbie pojedynczej
2. Tworzenie liczby mnogiej
3. Rzeczowniki złożone
4. Rzeczowniki zdrobniałe: *-chen, -lein*
5. Rzeczowniki określające zawód i wykonawcę czynności
6. Rzeczowniki z przyrostkami *-e, -ei, -heit, -keit, -ler, -schaft, -ion, -tät, -in, -um, -ung, -ium, -ment, -ling*
7. Rzeczowniki z przedrostkami: *Miss-, Un-, Ge-*
8. Rzeczowniki tworzone od nazw miast, krajów i części świata
9. Rzeczowniki tworzone od czasowników
10. Rzeczowniki tworzone od przymiotników, imiesłówów i liczebników
11. Odmiana imion własnych
12. Rzeczownik po określeniu miary i wagi
13. Rekcja rzeczownika
14. Homonimy

ZAIMEK

1. Zaimki osobowe
2. Zaimek nieosobowy *es*
3. Zaimek zwrotny *sich*
4. Zaimki dzierżawcze
5. Zaimki wskazujące
6. Zaimki pytające
7. Zaimki nieokreślone
8. Zaimki względne
9. Zaimek wzajemny *einander*
10. Zaimki *einer, eine, eins* z dopełniaczem

PRZYMIOTNIK

1. Przymiotnik jako orzecznik
2. Przymiotnik jako przydawka
3. Regularne i nieregularne stopniowanie przymiotnika
4. Przymiotniki w porównaniach
5. Przymiotniki utworzone od nazw miast, krajów i części świata
6. Przymiotniki pochodzące od nazw własnych
7. Przymiotniki z przedrostkami *un-*, *ur-*,
8. Przymiotniki z przyrostkami: *-arm*, *-bar*, *-los*, *-isch*, *-reich*, *-sam*, *-wert*, *-voll*
9. Rekcja przymiotnika

LICZEBNIK

1. Liczebniki główne
2. Liczebniki porządkowe
3. Liczebniki mnożne i nieokreślone
4. Liczebniki ułamkowe i dziesiętne
5. Użycie liczebników w oznaczeniu miary i wagi, powierzchni i objętości

PRZYSŁÓWEK

1. Przysłówki zaimkowe w pytaniu i odpowiedzi
2. Regularne i nieregularne stopniowanie przysłówków
3. Przysłówki m.in. czasu i miejsca

PARTYKUŁA

1. Użycie partykuł, np. *sehr*, *besonders*, *viel*, *erst*, *sogar*, *immer*, *etwa*, *eben*, *ziemlich*, *aber*, *denn*, *mal*, *doch*, *etwa*, *ja*, *enorm*, *höchst*, *äußerst*

PRZYIMEK

1. Przyimki z celownikiem, np. *aus*, *bei*, *mit*, *nach*, *seit*, *von*, *zu*, *gegenüber*, *ab*, *außer*, *entgegen*, *gemäß*, *zufolge*
2. Przyimki z biernikiem, np. *durch*, *gegen*, *für*, *ohne*, *um*, *entlang*, *bis*, *wider*
3. Przyimki z celownikiem lub biernikiem, np. *an*, *auf*, *in*, *hinter*, *neben*, *unter*, *über*, *vor*,

zwischen

4. Przyimki z dopełniaczem, np. *während, trotz, wegen, statt, anlässlich, außerhalb, diesseits, jenseits, hinsichtlich, infolge, innerhalb*

CZASOWNIK

1. Formy czasowe – strona czynna czasownika: *Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur I, Futur II*
2. Czasowniki posiłkowe *sein, haben, werden*
3. Czasowniki nieregularne ze zmianą samogłoski
4. Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone
5. Czasowniki zwrotne
6. Czasowniki rozdzielnie i nierozdzielnie złożone z przedrostkami: *über-, um-, unter-, durch, wieder-, wider-, voll-*
7. Czasowniki modalne w trybie oznajmującym w czasach *Präsens, Präteritum, Perfekt Plusquamperfekt, Futur I, Futur II*
8. Czasowniki modalne w trybie przypuszczającym
9. Czasownik *lassen*
10. Formy imiesłowowe czasownika: *Partizip I, Partizip II*
11. Imiesłowy w funkcji przydawki
12. Tryb rozkazujący
13. Bezokoliczniki z *zu* i bez *zu*
14. Strona bierna czasownika (*Vorgangspassiv*): *Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur I*
15. Strona bierna *Präsens, Präteritum, Perfekt, Plusquamperfekt, Futur I*, z czasownikiem modalnym
16. Formy konkurencyjne dla strony biernej, np. *lassen + sich + Infinitiv, sein + Infinitiv*
17. Strona bierna określająca stan (*Zustandspassiv*)
18. Tryb przypuszczający:
  - *Konjunktiv I (Präsens, Perfekt, Futur I)*
  - *Konjunktiv II (Präteritum, Plusquamperfekt)*
19. Tryb warunkowy: *Konditional I (würde + Infinitiv I)*
20. Rekcja czasowników

SKŁADNIA

1. Zdania pojedyncze oznajmujące, pytające, rozkazujące
2. Szyk wyrazów: prosty, przestawny oraz szyk zdania podrzędnie złożonego
3. Przeczenia *nein, nicht, kein, nie, niemals, nirgends, keinesfalls* i ich miejsce w zdaniu
4. Zdania złożone współrzędnie, np:
  - zdania bezspójnikowe
  - zdania ze spójnikami: *aber, denn, oder, und, sondern*
  - zdania z wyrazami pełniącymi rolę spójników: *außerdem, dann, deshalb, sonst, trotzdem*
5. Zdania z podwójnym spójnikiem, np: *entweder ... oder, einerseits ... andererseits, nicht nur ... sondern auch, sowohl ... als auch, weder ... noch, zwar ... aber*
6. Zdania podrzędnie złożone:

- zdania podmiotowe
- zdania dopełnieniowe z, np. *dass, ob, wer, was, wo, wie*
- zdania okolicznikowe przyczyny ze spójnikami, np. *weil, da*
- zdania okolicznikowe czasu ze spójnikami, np. *wenn, als, bevor, ehe, bis, nachdem, seitdem, während, sobald, solange, sooft*
- zdania warunkowe rzeczywiste: *wenn + Präsens*
- zdania warunkowe nierzeczywiste ze spójnikiem *wenn* oraz bezspójnikowe
- zdanie przyzwalające ze spójnikami: *obwohl, obgleich, obschon*
- zdanie okolicznikowe celu: *damit*, konstrukcja bezokolicznikowa *um ... zu*
- zdanie przydawkowe z zaimkiem względnym *der, die, das, welcher, welche, welches* oraz w połączeniu z przyimkiem
- zdania okolicznikowe sposobu: *indem, dadurch dass, ohne dass (ohne ... zu), anstatt dass (anstatt ... zu)*
- zdania skutkowe: *so dass, als dass*
- zdania porównawcze: *so ... wie, als, je ... desto*
- zdania porównawcze nierzeczywiste: *als, als ob*
- zdania nierzeczywiste wyrażające życzenie
- zdania podrzędnie złożone ze wszystkimi formami strony biernej
- zdania podrzędnie złożone z czasownikami modalnymi + *Infinitiv Perfekt* i *Plusquamperfekt*, konstrukcje imiesłowowe
- przydawka rozwinięta
- mowa zależna (*Konjunktiv I i II*)

Powyższe zestawienie należy skonfrontować z *Informatorem o egzaminie maturalnym z języka niemieckiego* przygotowanym przez CKE obowiązującym nauczany rocznik.

4.3. Funkcje językowe

Poniższe zestawienie wynika wprost z zapisów podstawy programowej:

Funkcje i sytuacje	Odniesienie do podstawy programowej
Przedstawianie siebie i innych osób, np. <i>Darf ich vorstellen? Frau / Herr ...</i>	Uczeń: 1) przedstawia siebie i inne osoby
Witanie się i żegnanie, np. <i>Guten Morgen, Frau Heinze!, Auf Wiedersehen, Frau Professor!</i> Włączanie się do rozmowy, np. <i>Entschuldigung, darf ich? Ich würde es anders ...</i> Sprawdzanie zrozumienia, np. <i>Verstehst du, was ich meine?</i> Wyjaśnianie, np. <i>Ich versuche es genau zu</i>	2) nawiązuje kontakty towarzyskie; rozpoczyna, prowadzi i kończy rozmowę; podtrzymuje rozmowę w przypadku trudności w jej przebiegu (np. prosi o wyjaśnienie, powtórzenie, sprecyzowanie; upewnia się, że rozmówca zrozumiał jego wypowiedź)

<p><i>erklären ...</i></p> <p>Proszenie o powtórzenie, np. <i>Könntest du bitte wiederholen?</i></p> <p>Proszenie o wyjaśnienie / sprecyzowanie, np. <i>Was meinen Sie damit?</i></p> <p>Potwierdzanie zrozumienia, np. <i>Alles klar, danke.</i></p> <p>Zachęcanie innych do zabrania głosu, np. <i>Und wie ist Ihre Meinung dazu, Herr Forst?</i></p> <p>Podtrzymywanie uwagi rozmówców, np. <i>Und was am interessantesten wäre ...</i></p>	
<p>Pytanie o informacje w zakresie różnych tematów, np. <i>Was für ein Wetter wird es morgen sein?</i></p> <p>Przekazywanie informacji na różne tematy, np. <i>Er hat die Prüfung ausgezeichnet bestanden!</i></p>	<p>3) uzyskuje i przekazuje informacje i wyjaśnienia</p>
<p>Pytanie o opinię, np. <i>Was meinen Sie?</i></p> <p>Wyrażanie opinii, np. <i>Ich glaube ..., Meiner Meinung nach ...</i></p> <p>Zgadzanie się z opinią, np. <i>Ich bin damit völlig einverstanden.</i></p> <p>Częściowe zgadzanie się z opinią, np. <i>Ja, das stimmt, aber ...</i></p> <p>Niezgadzanie się z opinią, np. <i>Damit bin ich nicht einverstanden.</i></p> <p>Język nieformalny</p> <p>Uzasadnianie opinii, np. <i>Ich glaube, dass ...</i></p> <p>Porównywanie opinii, np. <i>Du bist dafür, ich bin dagegen, aber wir sind einverstanden, dass ...</i></p> <p>Osiąganie porozumienia, np. <i>Dann versuchen wir es so zu machen: ...</i></p>	<p>4) wyraża swoje opinie i uzasadnia je, pyta o opinie, zgadza się lub nie zgadza się z opiniami innych osób, komentuje wypowiedzi uczestników dyskusji, wyraża wątpliwość</p>
<p>Wyrażanie upodobań i preferencji, np. <i>Ich bevorzuge ...</i></p> <p>Wyrażanie intencji i pragnień, np. <i>Ich hoffe, wir schaffen es.</i></p> <p>Zasięganie informacji na temat pragnień, preferencji i intencji innych, np. <i>Und was</i></p>	<p>5) wyraża i uzasadnia swoje upodobania, preferencje, intencje i pragnienia, pyta o upodobania, preferencje, intencje i pragnienia innych osób</p>

<i>erwartest / möchtest du? Wovon träumen Sie?</i>	
Składanie życzeń okolicznościowych, np. <i>Guten Rutsch ins neue Jahr!</i> Gratulacje, np. <i>Ich gratuliere Ihnen. Gut gemacht!</i> Podziękowania, np. <i>Vielen Dank für Ihre Hilfe.</i>	6) składa życzenia i gratulacje, odpowiada na życzenia i gratulacje
Zapraszanie, np. <i>Sie sind herzlich eingeladen.</i> Przyjmowanie zaproszenia, np. <i>Gern. Wann gibt es die Party?</i> Odrzucanie zaproszenia, np. <i>Leider bin ich an diesem Termin beschäftigt. Ich kann nicht kommen.</i> Uzasadnianie odrzucenia zaproszenia, np. <i>Entschuldigung, aber ich habe schon den Termin am Freitagabend.</i>	7) zaprasza i odpowiada na zaproszenie
Składanie propozycji, np. <i>Ich schlage vor, ...</i> Przyjmowanie propozycji, np. <i>Gerne mache ich mit.</i> Odrzucanie propozycji, np. <i>Das kommt nicht in Frage.</i> Przekonywanie / Zachęcanie, np. <i>Vielleicht versuchen wir mal ...</i> Negocjowanie, np. <i>Dann könnten wir es so machen, dass Sie ... und ich ...</i>	8) proponuje, przyjmuje i odrzuca propozycje, zachęca; prowadzi negocjacje
Wyrażanie prośby o radę, np. <i>Was würdest du an meiner Stelle tun?</i> Udzielanie rady, np. <i>Du könntest ..., Probier mal ...</i> Reagowanie na rady, np. <i>Danke für deinen Tipp!</i>	9) prosi o radę i udziela rady
Pytanie o pozwolenie, np. <i>Darf ich das Fenster aufmachen?</i> Udzielanie pozwolenia, np. <i>Sie können gerne / Sie dürfen ...</i> Odmawianie pozwolenia np. <i>Das darfst du nie machen!</i>	10) pyta o pozwolenie, udziela i odmawia pozwolenia

Ostrzeganie, np. <i>Ich warne dich, wenn du ...</i> Nakazywanie, np. <i>Geh schnell in die ...</i> Zakazywanie, np. <i>Das ist streng verboten!</i> Instruowanie, np. <i>Nimm bitte 2 Tabletten pro Tag.</i>	11) ostrzega, nakazuje, zakazuje, instruuje
Wyrażanie prośby, np. <i>Kannst du bitte ...?</i> Wyrażanie zgody, np. <i>Ich bin einverstanden!</i> Wyrażanie odmowy, np. <i>Ich erlaube es dir nicht!</i>	12) wyraża prośbę oraz zgodę lub odmowę spełnienia prośby
Wyrażanie uczuć i emocji, np. <i>Damit bin ich sehr zufrieden! Du hast mich so enttäuscht!</i>	13) wyraża uczucia i emocje (np. radość, smutek, niezadowolenie, złość, zdziwienie, nadzieję, obawę, współczucie)
Przepraszanie, np. <i>Entschuldigung, dass ich Sie störe ...</i> Wyrażanie podziękowań, np. <i>Ich bin Ihnen so dankbar! Vielen Dank!</i>	14) stosuje zwroty i formy grzecznościowe

Większość sytuacji komunikacyjnych jest wiązką wielu funkcji językowych. Powyższe zestawienie nie wyczerpuje katalogu funkcji przydatnych w komunikacji, ale umożliwia interakcję na poziomie wymaganym przez podstawę programową.

5. Sposoby osiągnięcia celów kształcenia i wychowania

5.1. Zasady nauczania

W realizacji programu zakłada się stosowanie norm postępowania dydaktycznego⁵ – tzw. zasad nauczania. Zaleca się, w miarę możliwości i adekwatnie do celów lekcji, stosowanie zasad:

- pogłębowości;
- przystępności w nauczaniu;
- świadomego i aktywnego udziału uczniów w procesie kształcenia;
- systematyczności;
- trwałości wiedzy uczniów;
- operatywności wiedzy uczniów;
- łączenia teorii z praktyką.

⁵ Zob. C. Kupisiewicz, *Dydaktyka. Podręcznik akademicki*, Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków, 2012, Rozdział 6.

5.2. Pomoce dydaktyczne

Zgodnie z wymaganiami stawianymi przez podstawę programową – w zakresie warunków realizacji – wdrażanie programu powinno odbywać się w pracowni przystosowanej i wyposażonej w pomoce dydaktyczne do nauczania języka obcego. Zaleca się stosowanie środków dydaktycznych oddziałujących na wzrok, słuch oraz dotyk, gdyż sprzyja to polisensoryczności w nauczaniu.

Zalecane są:

- pomoce wizualne: np. karty obrazkowe, tablice gramatyczne, obrazy (w tym filmy), przedmioty naturalne, schematy, wykresy, symbole;
- pomoce umożliwiające ćwiczenie rozumienia ze słuchu: odtwarzacze CD, MP3, płyty CD, nagrania MP3;
- pomoce dydaktyczne, umożliwiające stosowanie nauczania polisensorycznego, np. projektor multimedialny, telewizor, komputer z dostępem do internetu i rzutnik, w miarę możliwości tablica interaktywna; ewentualnie (o ile są dostępne) środki automatyzujące proces nauczania, np. laboratorium językowe.

Wydawnictwa edukacyjne oferują obecnie wiele pomocy dydaktycznych ułatwiających uczącym się opanowanie wybranych treści nauczania, a nauczycielom – różnicowanie form pracy, czyli uatrakcyjnienie zajęć z uczniami. Należą do nich, oprócz podręcznika, zeszytu ćwiczeń i książki nauczyciela, także filmy wideo z kartami pracy, aplikacje na telefony komórkowe (np. do nauki słówek), dodatkowe karty pracy, nagrania, propozycje prac projektowych. Często oferowane jest również oprogramowanie do tablicy interaktywnej. Wszystkie wymienione komponenty mogą przyczynić się do podniesienia motywacji wśród uczących się ze względu na atrakcyjną formę, a to z kolei może przełożyć się na wyższe wyniki nauczania.

5.3. Wiodąca metoda nauczania

Nadrzędnym celem kształcenia językowego – wyznaczonym przez podstawę programową – jest skuteczna komunikacja. Do realizacji założonych celów kształcenia i wychowania w niniejszym programie nauczania zaleca się **podejście komunikacyjne** o silnie eklektycznym charakterze. Podejście komunikacyjne zakłada, że wszystkie sytuacje podczas lekcji są pretekstem do komunikowania się. Błędy językowe są nieodłącznym elementem uczenia się, w jego toku powinny być stopniowo eliminowane. Dopuszcza się, a nawet – zaleca, uzupełnianie podejścia komunikacyjnego innymi znanymi metodami i technikami pracy adekwatnie do potrzeb, możliwości i preferencji uczniów. W podejściu komunikacyjnym istotnym czynnikiem sprzyjającym lub ograniczającym możliwości realizacji celów kształcenia jest **liczebność grupy** – optymalna byłaby grupa 14–15 osobowa. Taka liczebność umożliwi zastosowanie wszystkich form socjalnych, daje możliwość indywidualizacji pracy z uczniami oraz ich udziałowi w realizowanych aktywnościach podczas lekcji. Warto zadbać na poziomie placówki, w której jest wdrażany program, o podział na grupy. Jeśli jest to niemożliwe na poziomie oddziału, to można utworzyć grupy międzyoddziałowe.

5.4. Techniki pracy

Zaleca się stosowanie technik nauczania preferowanych przez nauczaną grupę wiekową – **metodyka bliska uczniowi**. Z reguły pracujemy z bardzo zróżnicowanymi grupami zarówno w aspekcie potrzeb poznawczych, jak i – motywacyjnych. Na obydwie aspekty negatywnie wpływa monotonia metodyczna, której należy unikać. Wskazana jest różnorodność metodyczna i podejście polisensoryczne. Motywacja uczniów na poziomie szkoły ponadpodstawowej jest z reguły mocno związana z planami ucznia na przyszłość, jednak mechanizmy, które warunkują nasze zaangażowanie lub jego brak, są w każdym wieku uzależnione od poniższych czynników – o czym warto pamiętać.

Angażujemy się, gdy mamy:

- świadomość celów, a ich realizacja stanowi dla nas wartość;
- poczucie wpływu na to, co robimy;
- poczucie bycia kompetentnym w zakresie wykonywanych działań;
- poczucie, że nasza praca jest doceniana.

Analiza powyższych twierdzeń pozwala wyciągnąć następujące wnioski. Uczeń powinien być poinformowany, jaki cel osiągnie na koniec etapu kształcenia oraz realizacja jakich celów na poszczególnych lekcjach mu to umożliwi, by mógł świadomie podjąć decyzję, w jakim stopniu te cele są jego celami, czyli stanowią dla niego wartość. Należy również zadbać o kształtowanie autonomii uczącego się, w tym samodzielności i odpowiedzialności za wybory, które trzeba oferować np. przez współdecydowanie o formie, czasie, sposobie wykonania zdania czy też oferowanie wyboru z dwóch opcji. Zadania proponowane uczniom powinny stanowić dla nich intelektualne wyzwanie i stwarzać szanse na odniesienie sukcesu, czyli nie powinny być ani za łatwe, ani za trudne: w przeciwnym razie wpływają na uczniów demotywująco.

5.4.1. Metoda projektów

W realizacji celów niniejszego programu przewiduje się stosowanie metod i technik pracy, za pomocą których można u uczniów kształtować kompetencje kluczowe, ze szczególnym naciskiem na kształtowanie kompetencji:

- a) uczenia się;
- b) społecznych;
- c) cyfrowych;

w aspekcie przygotowania ucznia do funkcjonowania w przyszłości jako członka społeczności. Powyższe założenia spełnia **metoda projektu**⁶, która jest metodą kształcenia prowadzącą się do tego, że zespół osób uczących się samodzielnie inicjuje, planuje i wykonuje pewne przedsięwzięcie oraz ocenia jego wykonanie. [...] Najlepiej jeżeli źródłem projektu jest świat życia codziennego, a nie – abstrakcyjna nauka. Punktem wyjścia powinna być sytuacja problemowa, zamierzenie, podjęcie jakiejś inicjatywy, wytyczenie celu, a

---

⁶ Wybrane opisy metod za programem nauczania autorki, wykorzystywanym na II etapie edukacyjnym.

punktem dojścia – szeroko rozumiany projekt⁷.

Wszyscy nauczyciele są zobligowani przez podstawę programową do stosowania metody projektu, rozumianego jako grupowa realizacja zadania problemowego. Działania w ramach projektu przebiegają w sposób planowy i etapowy:

1. wybór tematu, sformułowanie problemu;
2. stworzenie zespołu, określenie zasad współpracy;
3. sformułowanie celów, zaplanowanie działań;
4. monitorowanie i dokumentowanie własnej pracy;
5. prezentacja;
6. ewaluacja projektu.

W toku realizacji projektu rozwija się u uczniów wiele umiejętności, takich jak współpraca w zespole, logiczne myślenie, planowanie, umiejętności informatyczne, kompetencje w zakresie skutecznej komunikacji. Kształtowane są również postawy odpowiedzialności, systematyczności, rzetelności i współpracy.

Pamiętajmy również, że uczniowie chętnie realizują swoje pomysły. Warto więc stworzyć im ku temu przestrzeń i wraz z nimi opracowywać bank tematów projektowych, z którego będzie można skorzystać, każdorazowo adaptując go do potrzeb, możliwości i warunków realizacji wykonawców danej inicjatywy. Realizacja projektów oraz prezentacja ich wyników stwarza również możliwość kształtowania kompetencji cyfrowych uczniów w wyniku wykorzystania takich narzędzi, jak plakat interaktywny, kahoot lub prezzi.

5.4.2. Metoda *WebQuest*

Metodą stwarzającą podobny wachlarz możliwości kształtowania wielu kompetencji kluczowych jak metoda projektu jest metoda *WebQuest*⁸, zorientowana na „prowadzenie przez uczniów badań”, w których wyjściowym źródłem informacji jest internet. W tej metodzie uczniowie mają za zadanie zgłębienie danej tematyki na podstawie informacji znalezionych (w sieci), ale przetworzonych i pozwalających na wyciągnięcie wniosków. Metoda jest atrakcyjna na lekcjach języka obcego, gdyż nie tylko uczy efektywnego korzystania z internetu jako źródła informacji, lecz także pozwala ćwiczyć mediację, czyli przetwarzanie informacji podanych w języku obcym, a ponadto skłania do selekcji i weryfikacji znalezionych informacji.

Inne walory metody to m.in. poszerzanie wiedzy ogólnej uczniów i rozwijanie twórczego myślenia. *WebQuest* jest metodą problemową wspierającą motywację. Trudnością w pracy metodą *WebQuest* jest prawidłowe formułowanie zadań dla uczniów. Muszą być one skonstruowane tak, aby korzystanie z internetu nie sprowadziło się do sprawdzenia informacji lub ich skopiowania. Przykładowo zadanie *Sprawdź ceny produktów żywnościowych w niemieckim sklepie internetowym* nie jest zadaniem należącym do repertuaru metody *WebQuest*. W metodzie *WebQuest* zadanie mogłoby brzmieć: *Dysponujesz kwotą x Euro, zaplanuj ciekawy wyjazd – wycieczkę do Niemiec dla siebie i przyjaciółki / przyjaciela.*

---

⁷ Na podst.: M. S. Szymański: O metodzie projektów, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa, 2000.

⁸ Więcej o metodzie *WebQuest*: <https://sites.google.com/a/enauczanie.com/nowoczesne/start>

Sporządź plan wycieczki, wskaż miejsce noclegu, warunki rezerwacji, cenę. Zapytaj w wybranym obiekcie o możliwość zamówienia śniadania dla wegetarian.

W planie wycieczki wskaż koszty, w tym wejść do obiektów, które planujesz zwiedzać oraz ceny biletów PKP i DB na podróż. Sprawdź / Zapytaj e-mailowo, czy uczniom przysługuje zniżka. Zaprezentuj plan wycieczki wraz z kosztorysem koleżankom / kolegom z klasy, którzy dokonają oceny twojej pracy.

Ocenię podlegają:

a) atrakcyjność zaplanowanego wyjazdu;

b) skrupulatność w planowaniu (sprawdzenie rozkładów jazdy, godzin otwarcia obiektów, cen itp.);

c) wykorzystanie budżetu;

d) forma prezentacji wyjazdu.

Nie wszystkie zadania bazujące na pozyskiwaniu informacji z internetu są tożsame z metodą *WebQuest*, jednak z mojego doświadczenia wynika, że wiele zadań podręcznikowych można przeformułować do metody *WebQuest*, która jest dla uczniów atrakcyjna.

5.4.3. Metoda odwróconej klasy

Równie ciekawą i potrzebną metodą, zwłaszcza gdy nauczyciel wysoko ceni postulat indywidualizacji, może okazać się metoda odwróconej klasy⁹. Polega ona na przesunięciu treści z obszaru **WIEDZA / INFORMACJA** na grunt pozalekcyjny, tak by na lekcji mieć więcej czasu na prezentację, zastosowanie zdobytej wiedzy i jej ewaluację. Aby uzyskać taki efekt, należy udostępnić uczniom w domu dostęp do treści edukacyjnych przed lekcją, na której miałyby one być wprowadzone. Można to zrobić w formie papierowej (przygotować np. notatkę dla uczniów) albo z zastosowaniem nowoczesnych narzędzi TIK, np. przez udostępnienie uczniom informacji w formie podcastów, wideocastów, filmów, nagrań mp3 itp. Na bazie materiału, z którym uczniowie zapoznali się wcześniej, nauczyciel planuje swoją lekcję. Metodę można zastosować w dowolnym momencie, nie wymaga ona szczególnej rewolucji w zakresie stosowanych zabiegów metodycznych. Nakład pracy nauczyciela polega na znalezieniu lub stworzeniu odpowiedniego materiału dla uczniów. Korzyści są niewątpliwe i – co ważne – przynoszą obopólne profity, zarówno nauczycielowi jak i uczniowi – nauczyciel ma więcej czasu na lekcji na ćwiczenia, uczniowie są wdrażani do samodzielności – jest kreowany rozwój autonomii ucznia oraz następuje przygotowanie do uczenia się przez całe życie¹⁰. Wbrew pozorom znalezienie króciutkiego filmiku instruktażowego nawet o zagadnieniach gramatycznych nie stanowi w dobie internetu żadnego wyzwania. Badania¹¹ (ankietowe) satysfakcji uczniów z zastosowania metody odwróconej klasy potwierdzają atrakcyjność tego sposobu pracy dla ucznia, a wyniki testów potwierdzają skuteczność metody odwróconej klasy w zakresie oczekiwania przyswojenia przez uczniów określonej

⁹ Więcej o metodzie odwróconej klasy: http://www.bc.ore.edu.pl/Content/897/T416_Lekcja%20Bodwrocona.pdf

¹⁰ Do przygotowania informacji o metodach wykorzystano m.in. strony internetowe firmowane przez grupę Superbelfrzy RP.

¹¹ W ramach cyklu szkoleń „Deutsch lehren lernen” (w skrócie DLL), organizowanych przez Goethe-Institut Kraków, przeprowadziłam takie badanie dwukrotnie w różnych zespołach klasowych.

wiedzy językowej.

Wariant podstawy III.1.R zakłada docelowo na tyle zaawansowany poziom biegłości językowej, że nauczyciel może pokusić się ze swoimi uczniami na realizację wybranych treści innych przedmiotów w języku niemieckim (CLIL) przy wykorzystaniu zasobów np. z YouTube.

5.4.4. Rozwijanie autonomii ucznia a kształtowanie jego kompetencji kluczowych

Nauczyciele pytani o najistotniejszy problem, z którym stykają się na lekcjach języka niemieckiego, wskazują m.in. na motywację, a raczej jej brak – niechęć do pracy u ich uczniów. Rozważaniom na temat motywacji ucznia do nauki poświęcono całą gamę publikacji. Kilka lat temu została przeprowadzona ankieta DELPHI¹², której wyniki szczegółowo opisał Vlastimil Polák¹³. W ankiecie zapytano o **skuteczne formy uczenia się i nauczania**. Ankietowane nauczycielki wymieniły, w przeważającej mierze, formy uczenia się i nauczania charakterystyczne dla idei autonomii uczenia się – przewijały się one już w niejednej koncepcji nauczania języka obcego i nie są całkowicie nowe. Według badanych są to:

- pozytywna atmosfera uczenia się i nauczania;
- uwzględnienie indywidualnych predyspozycji / struktur uczenia się i myślenia;
- ukierunkowane na działanie formy pracy i lekcji;
- adekwatne do treści metody nauczania;
- stosowanie urozmaiconych / różnorodnych form pracy i aktywności uczących się;
- możliwie najwyższa samodzielność pracy uczących się;
- radość jako nieodłączny element uczenia się;
- aktywizacja wiedzy, którą uczący się już dysponuje;
- uczący się powinni zdawać sprawozdanie ze swoich działań / uczenia się;
- przekonanie o sensowności nauczanych treści;
- uczenie się w różnych miejscach;
- powtarzanie nauczonych treści;
- uczenie się w kontaktach interpersonalnych z innymi;
- dążenie do szczególnego opracowania treści.

Wyniki powyższego badania w dużej mierze korelują z koncepcją przedstawioną przez dr Annegret Schmidjell¹⁴ (2005), która wskazała z kolei na kilkanaście aspektów dobrej lekcji języka obcego:

1. Nie istnieje tylko jeden dobry model lekcji języka obcego.
2. Nie należy lekceważyć zdobyczy naukowych o uczeniu się i nauczaniu.
3. Dobre lekcje języka obcego odbywają się w dobrej szkole.

---

¹² Zob. www.learn-line.nrw.de

¹³ V. Polák, Wirksame Lehr- und Lernaktivitäten. Eine Delphi-Befragung mit ausgewählten Lehrerinnen und Lehrern, w: Arbeitsbericht Nr. 58, Herausgeber: Landesinstitut für Schule und Weiterbildung, Soest, 2002.

¹⁴ Referentka Goethe Instytut, autorka artykułów o autonomii uczenia się m.in. dla wydawnictwa Hueber, takich jak *Materiały szkoleniowe Lernen Lernen*, Murnau.

4. Dobra lekcja języka obcego uwzględnia czynniki pozajęzykowe, umożliwia różnorodne doświadczenia kulturowe, systematycznie ich dostarcza i wykorzystuje.
5. Na dobrej lekcji języka obcego dyskutuje się o problemach komunikacji interkulturowej i możliwościach ich przezwyciężania.
6. Dobra lekcja języka obcego jest różnorodna pod względem treści, interesująca, zajmująca możliwie jak największą liczbę uczących się.
7. Dobra lekcja języka obcego czyni m.in. sam język i komunikację treścią lekcji.
8. Dobra lekcja języka obcego dopuszcza możliwość indywidualnego (przez uczących się) doboru treści, na bazie których słuchacze uczą się języka.
9. Dobra lekcja języka obcego przygotowuje na kontynuację uczenia się języka obcego po zakończeniu edukacji szkolnej, utrzymuje i wspiera zainteresowanie tym, czego nauczono się w obcym języku.
10. Dobra lekcja języka obcego wykorzystuje i integruje zdobyte poza szkołą umiejętności i doświadczenia językowe, jak i umiejętności uczenia się języka.
11. Dobra lekcja języka obcego wykorzystuje naturalne możliwości przyswajania języka i wspiera je odpowiednimi strukturami i metodami kognitywnymi.
12. Dobra lekcja języka obcego wykorzystuje stworzoną przez media i osobiste kontakty możliwość prezentacji różnych typów mówców języka obcego.
13. Dobra lekcja języka obcego umożliwia fazy eksperymentowania z językiem.
14. Dobra lekcja języka obcego znajduje kompromis między różnymi zainteresowaniami, stylami uczenia się i potrzebami uczących się a pracą / uczeniem się w grupie.
15. Podczas dobrej lekcji języka obcego dyskutuje się wagę poprawności językowej (czy jest mniej czy bardziej potrzebna i dlaczego) oraz trudności w komunikacji w wyniku ograniczenia ilości środków językowych.
16. Dobrej lekcji języka obcego udaje się balansować pomiędzy dwiema potrzebami uczącego się: z jednej strony – potrzebą bezpieczeństwa i odnoszenia sukcesu, z drugiej strony – pożądaną (jako czynnik motywujący do rozwoju językowego uczącego się) niepewnością i wątpliwością.
17. Na dobrej lekcji języka obcego są sprecyzowane kryteria oceny osiągnięć, zwłaszcza wypowiedzi ustnych.

Czytając wyniki badań Poláka oraz aspekty wskazane przez Schmidjell, które przyczyniają się do tego, że lekcja języka obcego jest dobra, zauważalna jest ich korelacja z zapisami podstawy programowej. W części *Warunki i sposób realizacji* autorzy podstawy programowej przejęli wiele ze wskazanych czynników, które przyczyniają się do kształtowania kompetencji kluczowych oraz realizują postulat autonomii uczenia się na lekcji języka obcego. Z obu opracowań wynika, że **autonomia uczenia się jest pożądaną w nauczaniu języka obcego alternatywą w stosunku do określanego** (tematyka, metody pracy, tempo, strategie) **jednoosobowo, często autorytarnie, nauczania i uczenia się**. Częściowe przekazanie odpowiedzialności i kontroli za procesy uczenia się i nauczania w ręce uczniów powinno przynosić pozytywne skutki. Przy realizacji niniejszego programu zaleca się włączenie do repertuaru stosowanych metod – metod aktywizujących, w których rola nauczyciela się zmieniła. Stał się on organizatorem i koordynatorem pracy uczniów, dzięki czemu aktywizuje ich do działań twórczych. Jego nowe funkcje to:

- doradca – jest do dyspozycji, gdy uczniowie mają problem z rozwiązaniem zadania lub czegoś nie rozumieją;
- animator – inicjuje metody i objaśnia ich znaczenie dla procesu uczenia się, przedstawia cele i przygotowuje materiały do nauki i pracy, ale jest elastyczny i otwarty na modyfikacje czy poważniejsze zmiany;
- obserwator – obserwuje uczniów przy pracy i dzieli się z nimi spostrzeżeniami z tych obserwacji;
- uczestnik procesu dydaktycznego – daje przykład, że uczyć się można od każdego, na każdym etapie życia i wszędzie.

Proponowany program zakłada przyjmowanie – przez nauczyciela – powyższych ról w określonych sytuacjach edukacyjnych oraz kładzie nacisk na rozwijanie autonomii ucznia, gdyż jest ona skuteczną drogą do realizowania celów związanych z rozwijaniem kompetencji kluczowych.

5.4.5. Kształtowanie kompetencji społecznych – kooperatywne uczenie się

Niniejszy program nauczania koncentruje się równocześnie na kształtowaniu trzech sfer: kompetencji poznawczych ucznia w zakresie kształcenia językowego, jego kompetencji społecznych oraz pracy nad motywacją. Podejście, które pozwala na równoczesną realizację tych trzech obszarów, to uczenie się i nauczanie kooperatywne. Jest to koncepcja bazująca na pracy w małych grupach (3–4-osobowe). Podczas współpracy uczniów nad zadaniem powinny zostać spełnione warunki charakterystyczne dla kooperatywnego uczenia się. Powinny zaistnieć:

- a) pozytywna współzależność między uczniami;
- b) wspierająca interakcja;
- c) indywidualna odpowiedzialność każdego ucznia;
- d) wykorzystanie i rozwijanie umiejętności społecznych uczniów;
- e) refleksja nad jakością współpracy, czyli przetwarzanie grupowe.

Dla koncepcji kooperatywnego uczenia się charakterystyczne są metody uwzględniające powyższe założenie, np. *Think-Pair-Share*, *Lerntempo-Duett*, *Partner-Check*, *Numbered Heads*, *Kugellager*, *Reziprokes Lesen*, *Gruppenpuzzle (Jigsaw)*, *Grupenturnier*, *Struktuierte Kontroverse*, *Projekte* i wiele innych. Zachęcam wszystkich nauczycieli realizujących niniejszy program do systematycznego wdrażania w nauczanych przez siebie klasach metod i technik kooperatywnego uczenia się, gdyż jest to niezwykle narzędzie, dzięki któremu uczniowie nie tylko poczynią postępy językowe, lecz także rozwiną swoje kompetencje społeczne (komunikacja, współpraca, rozwiązywanie konfliktów, empatia), a ponadto podniesie się ich poziom motywacji do uczenia się¹⁵.

---

¹⁵ O walorach koncepcji kooperatywnego uczenia się można przeczytać w kwartalniku „Języki obce w szkole” (1/2018).

Opis wybranych metod i technik można znaleźć w kwartalniku „Języki obce w szkole” (2/2018).

Przykładowe techniki kooperatywnego uczenia się¹⁶ to m.in.

a) terminarz spotkań, stosowany w celu sprawnego doboru uczniów w pary

Przebieg:

1. Rozdanie kartek z terminarza z wypisanymi godzinami spotkań, np. 9, 12, 15, 18.
2. Znalezienie przez uczniów „partnera” na każdą godzinę – odnotowanie w terminarzu jego imienia .
3. Wykorzystanie przez nauczyciela terminarza podczas lekcji w celu dobierania uczniów w pary np.: „*Nad ćwiczeniem 2. będą wspólnie pracować osoby umówione na godzinę...*”.

b) technika: Pomyśl – Uzgodnij – Podziel się, stosowana w celu równoczesnej aktywizacji wielu uczniów, łączenia pracy indywidualnej z interakcją oraz zapewnienia uczniom poczucia bezpieczeństwa

Przebieg:

1. Indywidualny namysł nad tematem, zadaniem, pytaniem (może być pisemny).
2. Wymiana poglądów, przedstawienie swoich wniosków, rozwiązań partnerce / partnerowi.
3. Przedstawienie i omówienie wyników na forum klasy.
4. Ewentualna dyskusja na temat różnic w wynikach.
5. Refleksja na temat współpracy w parze ukierunkowana na kompetencje socjalne uczniów: Czy rozumiałaś / rozumiałeś, jak koleżanka / kolega rozwiązał zadanie? Czy wymiana poglądów pomogła ci w... / utwierdziła cię w...? Czy w wyniku dyskusji z koleżanką / kolegą zmieniłaś / zmieniłeś zdanie / rozwiązanie?

c) technika: Partner-Check-Coaching, stosowana w celu łączenia pracy indywidualnej z interakcją, kształtowania kompetencji uzasadniania, wyjaśniania oraz indywidualizacji polegającej na wsparciu ucznia przez ucznia. Nadaje się do rozwiązywania nużących, automatyzujących ćwiczeń.

Przebieg:

1. Każdy uczeń otrzymuje tę samą kartę pracy z ćwiczeniami.
2. Uczniowie dobierają się w pary (różny potencjał).
3. Uczniowie naprzemiennie rozwiązują kolejne podpunkty ćwiczenia, równocześnie uzasadniają swój tok rozumowania i objaśniają wynik.
4. Dwie pary porównują swoje rozwiązania.
5. Refleksja nad pracą w parach: Dlaczego uważasz, że byłaś / byłeś dobrą partnerką / dobrym partnerem dla swojej koleżanki / kolegi.

---

¹⁶ Większość technik została opisana w powyżej wskazanych artykułach, tu skrótowo za: A. Abramczyk, A. Pasternak, A. Stefańska, *Kształtowanie kompetencji kluczowych na języku angielskim – program nauczania języka angielskiego w zakresie rozszerzonym, spójny z wariantem podstawy III.1.R*, Pearson Central Europe, Warszawa, 2019.

Uwagi:

Należy zapoznać uczniów z zasadami rozwiązywania ćwiczeń w parach. Zasada naczelną: myślę, wyjaśniam i szukam błędu samodzielnie.

Zasady współdziałania uczniów:

- Wskazuj błędy, ale nie podawaj rozwiązań.
- Mów, co i jak myślisz, w razie wątpliwości rozwiążcie przykład razem.
- Przekonuj, nie wymuszaj swoich rozwiązań.
- Podziękuj za naprowadzenie / pochwal pracę koleżanki / kolegi.

d) technika: karuzela zadań, stosowana w celu kształtowania autonomii uczniów, doskonalenia umiejętności dokonywania selekcji materiału, współpracy w grupie, indywidualizacji. Znajdzie zastosowanie w przygotowaniu do sprawdzianu / testu / pracy kontrolnej / powtórzeniu.

Przebieg:

1. Uczniowie dobrani w czwórki siadają przy jednym stoliku.
2. Każdy uczeń samodzielnie opracowuje zdanie testowe do jednego zagadnienia z zakresu materiału wskazanego przez nauczyciela oraz odpowiedź do tego zadania. (Wybór zagadnienia oraz typ przygotowanego zadania jest wyborem ucznia).
3. Zadanie należy zapisać na kartce A4 dużymi literami, a odpowiedź – na drugiej stronie.
4. Stronę ze zadaniem oznacza się literą Z, a stronę z odpowiedzią – literą O.
5. Opracowane zdanie przekazuje się uczniowi siedzącemu po prawej stronie, jego zadanie polega na rozwiązaniu przykładu przygotowanego przez koleżankę / kolegę (na osobnej kartce) i podaje kolejnej osobie zadania, ona również rozwiązuje samodzielnie zadanie.
6. Rozwiązania porównuje się z zaproponowaną przez autora odpowiedzią. Grupa decyduje, czy autor prawidłowo ułożył zadanie, ewentualnie dokonuje korekty zadania.
7. Uczniowie z jednego stolika wymieniają się zadaniami z uczniami z innego stolika.
8. Procedurę powtarza się tyle razy, na ile wystarczy czasu.
9. Refleksja nad metodą: Czy metoda „Karuzela zdań” jest skuteczna / pozwala na przygotowanie się do testu?

e) technika: placement, stosowana w celu wypracowania określonego stanowiska na dany temat

Przebieg:

1. Uczniowie dobrani w czwórki siadają przy jednym stoliku i otrzymują jedną kartę pracy wielkości co najmniej A3, podzieloną na pięć pól, (narysuj na środku kartki prostokąt i od jego rogów poprowadź linie do rogów kartki).
2. Nauczyciel zadaje pytanie, proponuje zadanie lub problem do rozwiązania.
3. Każdy uczeń zastanawia się samodzielnie i zapisuje na przydzielonym mu polu swoje pomysły, swoją odpowiedź.
4. Następnie każdy przedstawia pozostałym członkom grupy swoje pomysły.

5. Uczniowie dyskutują i ustalają wspólną odpowiedź / rozwiązanie i zapisują ją / je na środkowym polu.
6. Odpowiedź grupy jest przedstawiana na forum klasy.

f) technika: diagram Venna (część wspólna), stosowana w celu ustalenia różnic i podobieństw w zakresie poglądów, upodobań itp.

Przebieg:

1. Uczniowie dobrani w trójki otrzymują plakat A3 z trzema przecinającymi się, ponumerowanymi okręgami.
2. Nauczyciel zadaje pytania, np. *Was isst und trinkst du gern? Was isst und trinkst du nicht besonders gern?*
3. Uczniowie zadają sobie wzajemnie pytania, dyskutują i do okręgu z numerem 3 wpisują wszystko, co lubią i nie lubią jeść i pić, do okręgu numer 2 wpisują to, co jest adekwatne dla dwóch osób, a okrąg z numerem 1 jest miejscem do wpisania indywidualnych różnic i preferencji.

g) technika jigsaw / grup eksperckich, stosowana w celu zainicjowania uczenia się przez nauczanie, znajdzie zastosowanie przy opracowaniu złożonych, wieloaspektowych tekstów

Przebieg:

1. Przewidziany do opanowania materiał dzielimy na cztery partie: A, B, C, D.
2. Uczniów dzielimy na grupy czteroosobowe: grupa 1, grupa 2, grupa 3, grupa 4.
3. Poszczególnym członkom grup przydzielamy oznaczenie literowe: A, B, C, D.
4. Każdy członek grupy otrzymuje do opracowania część materiału oznaczoną przydzieloną mu literą.
5. Każda osoba w grupie zapoznaje się z przydzielonym fragmentem materiału.
6. Następnie spotykają się razem w nowych grupach osoby z takimi samymi literami, omawiają przydzieloną im część materiału, dyskutują, sprawdzają, czy tak samo rozumieją, wyjaśniają wątpliwości, tak aby stać się ekspertem w przydzielonym zakresie. Grupa ekspertów przygotowuje też materiały wizualne, które pomogą im w prezentacji ich części materiału.
7. Po fazie pracy w grupach eksperckich eksperci wracają do swoich grup: 1, 2, 3, 4 i przekazują pozostałym członkom grupy wiedzę, którą opracowali, tak aby każdy członek grupy posiadał całość wiedzy.
8. Grupa wizualizuje swoje osiągnięcie, np. na plakacie.

Refleksja: Jak wpłynął na moje uczenie się fakt, że musiałam / musiałem swoją wiedzę podzielić się z koleżankami / kolegami?

h) technika: wspólne czytanie, stosowana w celu indywidualizacji, rozładowania stresu uczniów związanego z pracą nad długimi, złożonymi i/lub trudnymi tekstami

Przebieg:

1. Uczniów dzielimy na grupy czteroosobowe: osoba A, B, C, D.
2. Tekst przewidziany do opracowania dzielimy na cztery fragmenty.
3. Grupa zajmuje się pierwszym fragmentem tekstu, każdy uczeń po cichu zapoznaje się z fragmentem nr 1.

Osoba A zadaje pytania o niezrozumiałe fragmenty, słowa w tekście i w razie potrzeby wyjaśnia je koleżankom / kolegom.

Osoba B przygotowuje pytania do koleżanek / kolegów na temat treści przeczytanego fragmentu, zadaje je koleżankom / kolegom z grupy, w razie trudności wspólnie szukają odpowiedzi.

Osoba C streszcza koleżankom / kolegom przeczytany fragment.

Osoba D zastanawia się, o czym będzie dalsza część tekstu.

4. Po wykonaniu zdań A, B, C, D grupa zajmuje się drugim fragmentem tekstu, każdy uczeń po cichu zapoznaje się z fragmentem, a następnie osoba A wykonuje zadanie, które poprzednio wykonywała osoba B, B – C, C – D, D – A.

5. Procedurę powtarzamy do momentu opracowania wszystkich fragmentów tekstu.

Refleksja nad metodą: Czy udało mi się zrozumieć cały tekst przy zastosowaniu tej metody?

i) technika: wywiad grupowy, stosowana w celu zorganizowania równoczesnej interakcji między członkami zespołu klasowego, wymiany poglądów, uzyskania szerszej perspektywy na dany temat, kształtowania umiejętności parafrazowania

Przebieg:

1. Klasę dzielimy na zespoły czteroosobowe, w ramach których każdej osobie przydzielamy oznaczenie literowe: A, B, C i D.
2. Wyznaczamy temat wywiadu lub podajemy pytania, na które należy uzyskać odpowiedź.
3. A przeprowadza wywiad z B, C przeprowadza wywiad z D.
4. Następnie A opowiada D, a C opowiada B, czego dowiedzieli się A o B, C o D.
5. Kolejny krok to wywiad D z A i B z C i kolejna relacja, tym razem D opowiada C, a B opowiada A, czego dowiedzieli się od koleżanek / kolegów.

j) technika: narada ponumerowanych głów, stosowana w celu równoczesnej indywidualizacji połączonej interakcją, zwiększenia poczucia bezpieczeństwa ucznia wylosowanego do odpowiedzi, ustalania wspólnej wersji odpowiedzi

Przebieg:

1. Klasę dzielimy na zespoły trzy- lub pięcioosobowe, w ramach których każdej osobie przydzielamy oznaczenie cyfrowe: 1, 2, 3, ...
2. Nauczyciel zadaje pytanie i daje uczniom czas na ustalenie odpowiedzi w grupach, a następnie losuje numer głowy, która ma udzielić odpowiedzi na forum klasy (zaleca się patyczki laryngologiczne, na których pisakiem permanentnym wpisujemy numery).
3. Wylosowany uczeń prezentuje odpowiedź w imieniu grupy.

k) technika: speed-dating / zamek, stosowana w celu zapewnienia równoczesnej ekspozycji językowej i interakcji całego zespołu klasowego

Przebieg:

1. Uczniowie ustawiają się w dwóch kręgach: zewnętrznym i wewnętrznym, naprzeciw siebie.
2. Nauczyciel daje impulsy: obrazkowe / słowne / pytania, na temat których stojący naprzeciw siebie uczniowie mają porozmawiać.
3. Po czasie przewidzianym na wymianę informacji nauczyciel daje sygnał, na który uczniowie z kręgu zewnętrznego przesuwają się o jedno miejsce w prawo lub lewo.
4. Nauczyciel daje nowy impuls do rozmowy, stojący naprzeciw siebie uczniowie rozmawiają i ponownie następuje sygnał do przesunięcia się o jedno miejsce i tak do wyczerpania pytań / impulsów itp.

Ten sam schemat można zastosować, ustawiając uczniów w dwóch rzędach naprzeciw siebie.

l) technika: akwarium, stosowana w celu kształcenia umiejętności argumentowania, dyskusowania, podejmowania decyzji

Przebieg:

1. Nauczyciel podaje kontrowersyjne twierdzenie lub pytanie np. Życie na wsi, czy życie w mieście?
2. Uczniowie losują jedną opcję: miasto lub wieś.
3. Każdy uczeń samodzielnie wypisuje sobie argumenty do wylosowanej lokalizacji.
4. Tworzymy dwa kręgi, nauczyciel wybiera do wewnętrznego kręgu trzy osoby z opcją: miasto i trzy osoby z opcją: wieś.
5. Osoby w wewnętrznym kręgu dyskutują, w zewnętrznym – przysłuchują się (są za szybą akwarium, bez prawa głosu).
6. Jeżeli osobie z wewnętrznego kręgu skończą się argumenty, może na jego miejsce wejść osoba z zewnętrznego kręgu (do wyczerpania argumentów i chętnych).

l) technika: duet pracujący, w tym samym tempie, stosowana w celu indywidualizacji tempa pracy uczniów, kształtowania umiejętności współpracy, pomocy i oceny koleżeńskiej

Przebieg:

1. Każdy uczeń otrzymuje tą samą kartę pracy z ćwiczeniami.
2. Po samodzielnym rozwiązaniu pierwszego zadania na karcie pracy uczeń udaje się do wyznaczonego miejsca w sali (zaleca się zagospodarowanie kątów sali, wystarczy postawić dwa krzeselka) i czeka na osobę, która również już rozwiązała dane zadanie.
3. Uczniowie w parze porównują, omawiają i dokonują ewentualnej korekty rozwiązania.
4. Następnie uczniowie wracają na swoje miejsca i pracują nad kolejnym zadaniem.
5. Procedura powtarza się jak powyżej.

5.4.6. Wykorzystanie technologii informacyjnej i komunikacyjnej w nauczaniu języka niemieckiego¹⁷

Jedną z ośmiu kompetencji kluczowych, którą nauczyciele powinni kształtować u swoich uczniów są kompetencje cyfrowe.

Trzeba mieć świadomość, że uczniowie, którzy od urodzenia dorastali w świecie nowoczesnych technologii, niejednokrotnie sprawniej korzystają z dobrodziejstw internetu niż ich nauczyciele. Jednakże kontakt uczniów ze środowiskiem wirtualnym często ogranicza się do przyjemności: gier, utrzymywania kontaktów na portalach społecznościowych, itp. Warto zatem przekierować ich uwagę na narzędzia służące nauce języka obcego, co z pewnością przyczyni się do wzrostu ich motywacji do nauki języka oraz uczyni sam proces nauki interesującym wyzwaniem tak dla nich samych, jak i ich nauczycieli.

Na etapie przygotowania zajęć nauczyciele mogą sięgać do bogatych zasobów internetowych i wykorzystać gotowe lub stworzyć własne materiały (karty pracy, gry, testy, plakaty, itp.), które następnie wykorzystają z uczniami na lekcjach. Użycie ich nie wymaga od uczniów czynnego korzystania z TIK, gdyż materiały otrzymują w postaci wydrukowanej.

Portale warte polecenia to:

<https://en.islcollective.com>

<https://busyteacher.org>

<https://diyhandouts.com>

<https://www.canva.com>

Planując zajęcia, które będą przeprowadzone z czynnym wykorzystaniem TIK na lekcji (z zastosowaniem komputera, rzutnika i/lub własnych urządzeń uczniów oraz dostępu do internetu), warto skorzystać z:

- **Kahoot, Quizizz i Socrative**, narzędzi umożliwiających tworzenie quizów (testów), które uczniowie następnie indywidualnie lub w grupach rozwiązują na zajęciach.
- **Edpuzzle**, serwisu umożliwiającego tworzenie interaktywnych ćwiczeń doskonalących słuchanie ze zrozumieniem na podstawie krótkich filmów z YouTube lub własnych zasobów.
- **Dvolver Moviemaker**, serwisu umożliwiającego uczniom stworzenie własnych krótkich filmów animowanych, napisanie do nich dialogów, podłożenie muzyki. Inne narzędzia przydatne w pracy z filmem to: www.tubechop.com (umożliwia wycięcie i udostępnienie wybranego fragmentu filmu) oraz <https://phraseit.net> (umożliwia tworzenie podpisów do zdjęć).
- **Lyricstraining.com**, strony, która zrewolucjonizowała ćwiczenia słuchowe. Zapewnia możliwość doskonalenia umiejętności słuchania, zarówno na podstawie najnowszych przebojów, jak i niezapomnianych evergreenów. Daje uczniom poczucie satysfakcji na każdym poziomie zaawansowania ze względu na możliwość rozwiązywania zadań na czterech poziomach trudności.

---

¹⁷ Za: A. Abramczyk, A. Pasternak, A. Stefańska, *Program nauczania języka angielskiego, Kompetentny nauczyciel kształtuje kompetencje kluczowe*, Pearson Central Europe, Warszawa, 2019.

- **Geoguesser**, strony, za pomocą której rozwiniemy u uczniów umiejętność mówienia i wnioskowania. Zadaniem uczniów jest określenie, gdzie zostało zrobione wylosowane zdjęcie. Poruszając kursorem, uczniowie eksplorują otoczenie, analizują znaki, symbole, cechy charakterystyczne miejsca (zabudowę, elementy świata przyrody, itp.). Po kliknięciu miejsca na mapie świata, dowiadują się, jak daleko od celu się znaleźli.
- <http://learnenglishteens.britishcouncil.org>, portalu, na którym poza bogatymi zasobami do wykorzystania bezpośrednio na lekcjach znajdują się webinaria, scenariusze zajęć i inne materiały dotyczące nauczania języków obcych.
- **Quizlet** i **Insta.Ling**, aplikacji do nauki słownictwa, funkcjonujących na zasadzie elektronicznych fiszek. Pozwalają urozmaicić proces przyswajania słownictwa. Są do wykorzystania przez uczniów w każdej chwili, nie tylko w domu lub w klasie.
- <http://www.tagxedo.com>, strony umożliwiającej tworzenie tzw. chmur wyrazów – słownictwo pogrupowane jest w postaci oryginalnych obrazów lub kształtów.

Wiele stron daje możliwość przygotowania przez nauczyciela ciekawych pomocy dydaktycznych, np.:

- **generatory do tworzenia Story Cuber**

- www.readwritethink.org/files/resources/interactives/cube_creator
- <https://www.storyboardthat.com/pl/create/arkusze-historii-kostki>
- <https://www.schule.at/portale/volksschule/goodies/tools-fuer-den-unterricht/detail/cube-creator-lernwuerfel-erstellen.html>

- **generator do tworzenia rozsypanek wyrazowych**

- http://www.johnsesl.com/generators/sent_scr_scr_sent.shtml?fbclid=IwAR0W8K1wtqQ_nqCNv8HI_ernyMK9Rlh1HvkT-HqJdHayRoP47ZhD-APldo

- **generator do tworzenia quizów w formie koła fortuny**

- <https://wheeldecide.com>

- **generatory komiksów**

- www.printablepaper.net/category/comics
- <http://comicbookpaper.com/five-panels>

- **generator do tworzenia trimino (odmiana popularnej gry w domino)**

- <http://paul-matthies.de/Schule/Trimino.php?style=1&font1=sans&font2=sans&color1=000000&color2=980000> (instrukcja w języku niemieckim)

- **generator do tworzenia kodów kreskowych (QR codes)**

- <http://www.i-nigma.com>

- **portale z materiałami do wykorzystania na lekcji**

- www.meinunterricht.de

<https://gratis.meinunterricht.de/testen?locint=9068308&locphys=9067539&camp=1623357063&adg=62399705195&kw=unterricht&campname=Material&gclid=CjwKCAjw583nBRBwE>

iwA7MKvoARklJ97SX_6RXR9qjecjsUCo-aQqA77tSPW_Hnu1DSXnzfaklH1-
hoChZ0QAvD_BwE&utm_expid=71259827-206.Z7bidZ_cT1-
hSBgGzgwT5A.0&utm_referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F

– **GI**

<https://www.goethe.de/de/spr/unt/kum.html>

– **Apps**

<https://www.derdiedaf.com/daf-digital/c-2>

– **portal do testowania uczniów**

<https://www.testportal.pl>

Należy pamiętać, że stosowanie TIK nie jest celem samym w sobie. Ma przede wszystkim wspomagać realizację celów zamierzonych przez nauczyciela. Lekcje z wykorzystaniem TIK powinny być zawsze starannie zaplanowane przez nauczyciela. Powinien on zawsze zastanowić się:

- czy zastosowanie narzędzia umożliwi uczniom wykorzystanie języka w sytuacjach praktycznych;
- czy jest ono dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów;
- czy wspomaga realizację celu zajęć, a nie jest tylko celem samym w sobie;
- czy zapewni uczniom kontakt z autentycznym językiem;
- czy będzie miało pozytywny wpływ na uczniów;
- czy jest praktyczne w zastosowaniu (można je z łatwością zmodyfikować, jeśli nie wszyscy uczniowie mają swoje smartfony lub tablety)¹⁸.

Internet to także źródło wielu treści nieodpowiednich dla uczniów. Niedopuszczalne jest sięganie po materiały z internetu (filmy, podcasty, zdjęcia itp.) bez wcześniejszego ich zweryfikowania.

Tempo rozwoju narzędzi i technologii informacyjnej może sprawić, że przed końcem realizacji niniejszego programu nauczania zaproponowane tu narzędzia będą już nieaktualne, ponieważ nowsze i zapewne atrakcyjniejsze zajmą ich miejsce. Nauczyciele powinni mieć tego świadomość i nieustannie obserwować zmiany, samodzielnie eksplorując internet, czytając blogi, śledząc vlogi nauczycieli i edukatorów z całego świata lub wymieniając się doświadczeniami w grupach dyskusyjnych.

5.5. Techniki pracy z uczniem nad poszczególnymi sprawnościami językowymi

5.5.1. Nauczanie słownictwa

Wprowadzanie słownictwa na trzecim etapie edukacyjnym – podobnie jak na etapach wcześniejszych – powinno przebiegać wielokanałowo. Uczeń powinien nowe słowo usłyszeć,

---

¹⁸ TIK – Ośrodek Rozwoju Edukacji. Zestawy materiałów dla nauczycieli szkół ćwiczeń – języki obce. Zestaw 5, zeszyt 1., Warszawa, 2017.

zobaczyć, skojarzyć z poznanymi wcześniej słowami, wymówić, napisać, a potem zastosować w zdaniu. Objąśnianie znaczeń słów należy przeprowadzać w różnorodny sposób, np. przez:

- podawanie polskiego odpowiednika (technika najmniej efektywna);
- domyślanie się znaczenia słowa z kontekstu;
- definiowanie znaczenia (forma opisowa);
- podawanie synonimu lub antonimu;
- pokazywanie ilustracji z odpowiednikiem słowa.

Realizując wariant III.1.R, nauczyciel powinien, zwłaszcza w klasach trzeciej i czwartej liceum ogólnokształcącego, sięgać po techniki bardziej zaawansowane (definiowanie słowa) i wdrażać uczniów do korzystania ze słowników jednojęzycznych.

Zapamiętywaniu słownictwa służą różnorodne techniki. Warto przypomnieć uczniom lub wdrożyć ich do stosowania np.:

- metod mnemotechnicznych (haki, łańcuszek, pokój rzymski);
- map skojarzeń;
- technik słów zastępczych;
- wizualizacji.

5.5.2. Nauczanie gramatyki

W nauczaniu gramatyki zaleca się stosowanie następujących zasad:

- przykłady z nowymi fenomenami gramatycznymi powinny rozwijać możliwość komunikacji i być osadzone w kontekście / sytuacji;
- zagadnienia gramatyczne wprowadzamy na różnych etapach opanowania języka, a następnie systematyzujemy;
- nowym materiałem nawiązujemy do wcześniej wprowadzonego / opanowanego;
- zagadnienia gramatyczne wprowadzamy zawsze na bazie już znanej leksyki.

Rola gramatyki – przy zastosowaniu podejścia komunikacyjnego w nauczaniu języka obcego – jest drugoplanowa. Nie oznacza ona jednak rezygnacji z dążenia do poprawności językowej, która jest czasem nieodzowna do realizacji intencji komunikacyjnych. Należy dążyć do stopniowej eliminacji błędów zaburzających komunikację. Rola gramatyki, która jest podporządkowana podejściu komunikacyjnemu, sprowadza się do kształtowania u ucznia umiejętności komunikacyjnych. W przypadku szkoły ponadpodstawowej jest oczekiwana już jednak praca nad jakością komunikatów, a zatem nad ich poprawnością – również. Warto zatem sięgać do ćwiczeń typu: gramatykalizacja, tłumaczenie (fragmentów) zdań, parafrazowanie, przekształcanie itp.

Do wprowadzania zagadnień gramatycznych zaleca się:

- stosowanie **indukcji**: na podstawie przykładów ilustrujących dane zjawisko morfosyntaktyczne uczniowie znajdują zależności i formułują regułę;
- eksponowanie **analogii** oraz uświadamianie uczniom możliwości stosowania w praktyce poszczególnych struktur;
- przedstawianie **algorytmów** w postaci graficznej, które ułatwiają zapamiętywanie;

- stosowanie **wykresów**, tabel, diagramów, symboli, ramek, strzałek, podkreśleń, czcionki o różnym kroju grubości (w zeszytach mazaków fluorescencyjnych), które wspierają obrazowe myślenie uczniów, zwłaszcza dyslektyków;
- zestawianie zjawisk gramatycznych języka polskiego z językiem niemieckim: wskazywanie podobieństw i różnic zapobiega błędom interferencyjnym;
- przeprowadzanie ćwiczeń translacyjnych w relacji: język polski → język obcy;
- stosowanie licznych utrważeń:
  - a) ćwiczenia imitacyjne – wdrożenie ucznia do wypowiadania danej struktury;
  - b) substytucja – powtarzanie tej samej struktury w innych przykładach;
  - c) transformacja – przekształcanie zdań według wzoru;
  - d) przeprowadzanie rozmówek na tematy dotyczące uczniów.
- przeprowadzanie rozmówek z wykorzystaniem wprowadzonych struktur na tematy dotyczące uczniów.

5.5.3. Techniki pracy nad działaniami / sprawnościami językowymi

RECEPCJA (rozumienie ze słuchu / rozumienie tekstu czytanego)

W naturalnym przyswajaniu języka rozumienie ze słuchu jest umiejętnością prymarną, otwierającą na kształcenie pozostałych umiejętności. W nauczaniu języka obcego jest również bardzo istotne, by uczeń mógł aktywnie posługiwać się językiem. Dlatego powinien najpierw skupić się na jego recepcji. Temu służy cała gama ćwiczeń, m.in.:

- dobieranie słów, wypowiedzi, materiału wizualnego do przeczytanych / usłyszaných informacji;
- nanoszenie informacji, danych, symboli, piktogramów np. na plan miasta;
- odnajdowanie określonych informacji, odnajdowanie słów kluczy, określanie głównej myśli usłyszanego / przeczytanego tekstu;
- udzielanie odpowiedzi na pytania do przeczytanego / usłyszanego tekstu;
- ustalanie kolejności poszczególnych fragmentów tekstu;
- dyktando, w tym wizualne;
- tłumaczenie ustne / pisemne;
- tworzenie / dopasowywanie nagłówek do poszczególnych fragmentów tekstu;
- rozwiązywanie zadań ww, na dobieranie oraz p/f itd.

Zgodnie z zaleceniami zawartymi w podstawie programowej należy uczniom zapewnić kontakt z autentycznym językiem. Warto zadbać, by ćwiczenia na rozumienie ze słuchu odbywały się z wykorzystaniem różnych źródeł i lektorów, nie tylko nagrań z podręcznika. Świetną okazją ku realizacji tego postulatu jest udział uczniów w wymianie międzynarodowej i realny kontakt z językiem.

PRODUKCJA (mówienie / pisanie)

Typy ćwiczeń na rozwijanie produktywności znajomości języka to m.in.:

- odgrywanie ról;
- parafrazowanie;

- prowadzenie dyskusji i argumentowanie;
- przedstawianie i interpretowanie wydarzeń przedstawionych na ilustracji / w tekście;
- opisywanie osób, obiektów, miejsc, wydarzeń, drogi;
- tworzenie różnych rodzajów tekstów;
- streszczanie różnych rodzajów tekstu;
- przekształcanie tekstów;
- opowiadanie / pisanie historyjek.

DOSKONALENIE TECHNIKI CZYTANIA

W niniejszym programie przyjęto, że uczniowie po ośmioletnim okresie nauki języka niemieckiego w szkole podstawowej opanowali **technikę** czytania w języku niemieckim. Jeśli jednak nauczyciel stwierdzi braki w tym zakresie, zwłaszcza przypadku uczniów ze szczególnymi potrzebami edukacyjnymi, nie powinien zapomnieć, że nauczenie uczniów poprawnego czytania w języku obcym może przesądzić o ich sukcesie edukacyjnym. W języku niemieckim zasady fonetyczne są dla polskiego ucznia dość skomplikowane ze względu na cechy dystynktywne, takie jak np. długość głóska. W celu nauczenia uczniów rozpoznawania relacji: głóska – litera zaleca się ćwiczenia:

- fonetyczno-akcentuacyjne na wyizolowanych wyrazach;
- antyregresyjne z wykorzystaniem słów podobnych do siebie, różnicowanie wyrazów;
- wykorzystujące zjawisko antycypacji;
- imitacyjne z wykorzystaniem zapisu na płycie CD;
- w czytaniu z podziałem na role oraz inne ćwiczenia.

5.6. Formy socjalne pracy na lekcji

Formy organizacyjne nauczania są uzależnione m.in. od stawianych celów kształcenia, liczebności grupy, możliwości czasowych, miejsca, a nawet zasobów materialnych szkoły czyli dostępu do pomocy dydaktycznych.

W toku procesu dydaktycznego nauczyciel może promować lub nie – interakcję między uczniami poprzez zadania sprzyjające indywidualizacji pracy uczniów, konkurencji między uczniami lub współpracę między nimi. Wiele badań naukowych wskazuje na walory podejścia promującego interakcję i walory pozytywnej współzależności. Metody i techniki zakładające uczenie się we współpracy nie wykluczają jednak innych form socjalnych. W niniejszym programie zaleca się stosowanie wszystkich znanych form socjalnych, adekwatnie do stawianych celów i potrzeb:

- **lekcja frontalna (wykład nauczyciela, referat ucznia, pogadanka nauczyciela z klasą)** – zalecana zwłaszcza w sytuacji podawania wiedzy, uściślenia, wyjaśniania, prezentacji nowych zagadnień leksykalnych czy gramatycznych;
- **praca w grupach** – zalecana do realizacji miniprojektów i projektów, opracowywanie kwestii problemowych;
- **praca w parach** – zalecana do imitowania sytuacji, przeprowadzania dialogów, odgrywaniu ról w scenkach rodzajowych, szczególnie cenna forma pracy – w interakcji z kolegą lub koleżanką zanika strach przez oceną ze strony nauczyciela, bariera językowa zostaje pokonana;

– **praca indywidualna** – ćwiczenia utrwalające, praca z tekstem, sprzyja indywidualizacji nauki.

Ze względu na różne preferencje uczniów należy stosować urozmaicone formy socjalne, pamiętając jednak, że tylko systematyczne wdrażanie metod i technik kooperatywnego uczenia się pozwoli uczniom rozwinąć kompetencje społeczne, przy jednoczesnej realizacji celów przedmiotowych.

5.7. Przygotowanie uczniów do egzaminu maturalnego

Uczniowie realizujący podstawę programową (wariant III.1.R) powinni w toku realizacji niniejszego programu zostać przygotowani do egzaminu maturalnego na poziomie rozszerzonym. Gwarantem takiego przygotowania jest tylko i wyłącznie pełna realizacja podstawy programowej. Cenną pomocą w przygotowaniu do egzaminu maturalnego będzie informator maturalny przygotowany dla nauczanego rocznika uczniów przez Centralną Komisję Egzaminacyjną. To on będzie źródłem wiedzy o typach zdań i sposobie ich oceniania.

Do egzaminu warto przygotować uczniów również technicznie, to znaczy zapoznać ich z arkuszem egzaminacyjnym. Zaleca się organizowanie przynajmniej raz w roku szkolnym próbnego egzaminu pisemnego, a w cyklu – przynajmniej jednego próbnego egzaminu ustnego.

W celu powtórzenia słownictwa z poszczególnych bloków tematycznych proponuje się organizację konkursu klasowego: „Ich kenne jedes Wort”, który trwa od października (w klasie trzeciej) do lutego (w klasie czwartej). W każdym miesiącu uczniowie powtarzają leksykę z innego bloku tematycznego, a następnie przystępują do comiesięcznego testu ze słownictwa. Nagrodą na koniec każdego semestru może być wyższa ocena z języka niemieckiego. Systematyczna praca nad powtarzaniem słownictwa ma szansę przyczynić się do sukcesu egzaminacyjnego uczniów, a formuła konkursu – uatrakcyjnić ten proces. Test ze słownictwa może być udostępniany przez nauczyciela na bezpłatnej platformie: <https://www.testportal.pl/landing/sprawdz-wiedze-uczniow-online.html>.

5.8. Klimat efektywnej współpracy na lekcji

Niezależnie od preferowanego i stosowanego przez nauczyciela repertuaru metod i technik nauczania, najistotniejszą kwestią jest relacja między uczniem a nauczycielem, czyli ich wzajemna sympatia¹⁹. Podczas lekcji należy zadbać o życzliwą atmosferę, zapewnienie uczniom poczucia bezpieczeństwa, przyznanie im prawa do błędów, stworzenie pola do realizacji ich indywidualnych potrzeb i pomysłów. Lekcja powinna być zachętą i zaproszeniem do zainteresowania się samodzielną nauką języka niemieckiego w przyszłości. Ważne jest zatem emocjonalne angażowanie ucznia w proces dydaktyczny poprzez budowanie pozytywnych relacji rówieśniczych oraz rozbudzanie ciekawości poznawczej.

---

¹⁹ Parafraza słów prof. Manfreda Spitzera.

Motywacja wewnętrzna ucznia ukierunkowana na przedmiot powinna być wzmocniana przez nauczyciela w wyniku stosowania atrakcyjnych dla ucznia form i środków pracy na lekcji. Zaleca się wykorzystanie gier i zabaw językowych, wykorzystanie IT, multimediiów: w tym programów komputerowych, wideo, stron internetowych, telewizji niemieckojęzycznej, słuchowisk radiowych, różnorodnych materiałów ikonograficznych związanych z niemieckojęzycznym obszarem językowym, nawiązanie kontaktów z rówieśnikami z Niemiec np. za pomocą programu *E-twinning*²⁰, wymiany międzynarodowe, spotkania w klubach i / lub na wieczorkach językowych organizowanych w szkole.

6. Sposoby indywidualizacji pracy w zależności od potrzeb i możliwości uczniów oraz od warunków, w których program będzie realizowany

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty jak i wieloma rozporządzeniami Ministerstwa Edukacji Narodowej, w tym o ocenianiu, klasyfikowaniu i promowaniu uczniów każdy nauczyciel jest obowiązany indywidualizować pracę z uczniem na obowiązkowych i dodatkowych zajęciach edukacyjnych, odpowiednio do potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia. Kwestie związane z indywidualnymi potrzebami uczniów reguluje wiele rozporządzeń, w tym o organizacji pomocy psychologiczno-pedagogicznej. Indywidualizacji wymaga praktycznie każdy uczeń, kwestią jest tylko jej zakres. Innego wsparcia potrzebują dyslektycy czy uczniowie zdolni, a jeszcze innego – uczniowie zaniechani wychowawczo przez rodzinę bądź uczniowie niepełnosprawni (słabo słyszący, słabo widzący, upośledzeni w stopniu lekkim), nieakceptowani przez zespół klasowy itd. Potrzeba indywidualizacji wynika nie tylko z powyżej wymienionych – na języku obcym będą to dodatkowo: zróżnicowany poziom językowy uczniów, tempo pracy, poziom motywacji, wielkość grupy, a nawet płeć czy różne preferencje sensoryczne / modalność. Rolą nauczyciela jest zdiagnozować i w miarę możliwości dostosować:

- 1) treści merytoryczne;
- 2) metody nauczania lub techniki pracy;
- 3) czas pracy – skrócenie lub wydłużenie;
- 4) sposób lub formę wykonania zadania, np. utrudnianie / ułatwianie zadań, zadania o mniej / bardziej złożonych celach.

Z mojego doświadczenia wynika, że nauczycielom najtrudniej jest dostosować treści merytoryczne, skoro każdego ucznia obowiązuje ta sama podstawa programowa. Jeśli np. realizujemy temat, w ramach którego została przewidziana praca z długim i trudnym tekstem, to możemy:

- a) podzielić go na fragmenty;
- b) rozdać uczniom słabszym, którzy wymagają pomocy, karteczki ze słowniczkiem do tekstu;
- c) zastosować metodę odwróconej klasy, tzn. zalecić uczniom zapoznanie się z tekstem w

---

²⁰ Zob. <http://www.etwinning.pl>

domu, zanim przystąpimy do jego realizacji na lekcji;

d) zastosować technikę *reziprokes Lesen*;

e) inne.

W ramach pracy nad rozumieniem tekstu zaleca się asymilowanie jego treści z już znanymi zjawiskami, wyjaśnienie uczniom znaczenia słów – kluczy. Uczniowie, dla których tekst nie stanowi wyzwania intelektualnego, mogą w tym samym czasie zajmować się np. tworzeniem pytań do tekstu, parafrazowaniem tekstu, wyszukiwaniem informacji pogłębiających lub udzielaniem odpowiedzi na pytania. Inną formą indywidualizacji jest również stosowanie nauczania dwustopniowego, w którym nauczyciel oferuje uczniom dwa rodzaje zadań: zadania podstawowe dla wszystkich uczniów i zadania trudniejsze dla tych, którzy wykonają zadania podstawowe. Podczas wykonywania zadań podstawowych nauczyciel monitoruje przebieg pracy, a następnie sprawdza jej poprawność. Jeżeli zadania podstawowe zostały wykonane poprawnie, daje nowe zadania tym uczniom, którzy już skończyli zadania z pierwszej puli. Nie należy zapominać, że dostosowanie nie znaczy obniżenia wymagań, tzn. jeśli podstawa programowa zakłada realizację określonego zakresu tematycznego, to nawet ucznia z hiperdysleksją ten zakres obowiązuje. Można go zrealizować w minimalnym wymiarze, zrezygnować z trudniejszego słownictwa lub zrealizować tematykę na łatwiejszych tekstach.

Oprócz indywidualizacji realizowanej w toku lekcji zaleca się również indywidualizację prac domowych poprzez np.

- proponowanie uczniom dwóch wersji zadania domowego (łatwiejsza i trudniejsza – do wyboru): uczniowie zdolniejsi mogą wykonywać obie wersje zadania;
- oferowanie uczniom różnych zadań – do wyboru;
- oferowanie uczniom możliwości wyboru formy, w której przedstawią zadanie, np. praca pisemna, prezentacja, plakat.

Narzędziem ułatwiającym stosowanie indywidualizacji jest tablica interaktywna, z funkcjami typu kurtyna, podkreślenie, możliwość dodawania dopisków, zapisania toku lekcji i użycie zapisu do powtórki.

Uczniom o zróżnicowanych potrzebach sprzyjają również:

- materiały odwołujące się do wielu zmysłów – POLISENSORYCZNOŚĆ;
- zadania / prace oparte na zainteresowaniach;
- zadania bazujące na mocnych stronach jednostek;
- dostosowanie wymagań do możliwości – stopień trudności zadania powinien narastać wprost proporcjonalnie do wzrostu zainteresowań i możliwości wykonania go przez ucznia;
- odpowiednie formułowanie zadań o rozbudowanej strukturze: raczej krótkie, pierwsza część łatwa lub odwołująca się do treści znanych uczniom, by na wstępie zadania doświadczyli oni sukcesu.

6.1. Praca z uczniem zdolnym

Gdy skupiamy się na pomocy uczniom ze zdiagnozowanymi przez poradnię psychologiczno-pedagogiczną lub z widocznymi deficytami, łatwo możemy przeoczyć potrzeby uczniów zdolnych. Świadczą o tym przypadki diagnoz / badań, w których stwierdzano regres u uczniów ze stosunkowo wysokimi notami „na wejściu”. To potwierdza, że nauczyciele

skupiają się i pracują z uczniami o mniejszych umiejętnościach językowych, być może „wyrównują” poziom w grupach, ale dzieje się to kosztem postępu uczniów zdolnych. Aby zapobiec takiej sytuacji, należy wyjść z założenia, że w każdej grupie znajdziemy ucznia, który wyróżnia się pozytywnie na jej tle. Co zatem zrobić, aby go nie zaniedbać? Oto lista proponowanych działań:

- stworzenie bazy uczniów o najwyższych kompetencjach językowych w każdej grupie;
- monitoring ich postępów;
- indywidualizacja pracy z uczniem zdolnym w zakresie treści, metod pracy i form zadań;
- organizacja konkursów (międzyszkolnych, między województwami) dla uczniów o ponadprzeciętnych umiejętnościach językowych;
- oferta kół językowych oraz poświęcenie dodatkowego czasu właśnie tej grupie uczniów;
- zorganizowanie współpracy na platformach internetowych, tak by uczniowie mogli wykonywać dodatkowe zadania, np. projektowe.

Dobrym rozwiązaniem dla takiego ucznia mogłoby okazać się wsparcie w formie mentoringu, tutoring, coachingu, czy też forma edukacji spersonalizowanej. Wszystko zależy od tego, jakiej sfery dotyczy uzdolnienie. Nie należy jednak zapominać, że wsparcie szkoły jest często jedyną możliwością rozwoju dla takiego ucznia.

6.2. Praca z uczniem dysfunkcyjnym, w tym – z syndromem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych

Spora część uczniów ma zdiagnozowane dysfunkcje. Każda z nich jest dodatkowym obciążeniem dla ucznia i przeszkodą w swobodnym zdobywaniu przez niego wiedzy i umiejętności językowych, gdyż powoduje np. zaburzenia percepcji, pamięci, koordynacji wzrokowo-słuchowej, ruchowej i przestrzennej, co oznacza często również zaburzenia funkcji językowych lub też ich koordynacji.

Uczeń z dysleksją przeważnie nie uczy się w taki sposób, w jaki my go uczymy – i nie jest to jego winą. Każdy nauczyciel może pomóc uczniowi z dysleksją i na wielu płaszczyznach:

- psychologicznej, okazując zrozumienie;
- merytorycznej, pomagając w opanowaniu umiejętności językowych.

Technicznie rzecz biorąc, eksperci tematu²¹ zalecają posadzenie ucznia blisko biurka. Sprzyja to koncentracji jego uwagi, ośmiela do zadawania pytań, gdy czegoś nie rozumie, pomaga nauczycielowi kontrolować pracę ucznia, np. sprawdzić, czy nadaża on z pisaniem.

Inne rozwiązania, które mogą pomóc w określonych sytuacjach, to np.

- 1) pozwolenie uczniowi, który ma kłopoty z ortografią lub pisaniem, na pisanie ołówkiem (uczeń ma wtedy poczucie, że zawsze może poprawić, to co niepoprawnie napisał);
- 2) nieodpytywanie na forum klasy ucznia słabo czytającego, a w razie ciężkiej dysleksji – pozwolenie na korzystanie z książek mówionych;
- 3) pozwolenie na stałe korzystanie ze słownika ortograficznego (także w trakcie pracy klasowej);

---

²¹ Zob. prace prof. Marty Bogdanowicz i / lub dr Anny Jurek.

- 4) pozwolenie uczniom z dysgrafią na nagrywanie wykładu nauczyciela i odrabianie zadań z pomocą komputera;
- 5) niewyrywanie do natychmiastowej odpowiedzi (dyslektycy mają problem z szybkim przypominaniem sobie terminów, dat, słówek, długich ciągów, sekwencji, reakcji itp.);
- 6) wydłużenie czasu na wykonywanie zadań (dyslektycy pracują wolniej) oraz stosowanie większej ilości przerw (dyslektycy szybciej się męczą);
- 7) zastąpienie dyktand pisaniem z pamięci;
- 8) nauczanie nowych pojęć na konkretnych przykładach;
- 9) odnoszenie materiału do życia codziennego i doświadczeń ucznia;
- 10) ocenianie prac pisemnych pod względem merytorycznym, a nie – ortograficznym;
- 11) stosowanie nauczania polisensorycznego angażującego jak najwięcej zmysłów;
- 12) przygotowanie sprawdzianów w formie testów: wyboru lub z lukami;
- 13) pisanie większą czcionką, z większymi odstępami, niejustowanie tekstów, stosowanie czcionki Arial;
- 14) pokazywanie uczniom strategii uczenia się;
- 15) powtarzanie np. metodą twierdzeń fundamentalnych;
- 16) chwalenie, nagradzanie, wzmacnianie wiary we własne siły;
- 17) motywowanie do lepszych osiągnięć (wysokie oczekiwania wpływają na podwyższenie osiągnięć);
- 18) indywidualizowanie, tzn. dostosowywanie metod pracy i treści do możliwości psychofizycznych ucznia;
- 19) traktowanie prac pisemnych i ustnych równoważnie;
- 20) stosowanie pracy w parach (w relacji z kolegami zanika strach oceny);
- 21) zlecanie aktywności w domu – systematyczne ćwiczenia;
- 22) rezygnacja z nacisku na ocenianie i naukę fonetyki;
- 23) konstruktywna informacja zwrotna – wskazanie, co i jak uczeń może poprawić;
- 24) stwarzanie sytuacji, w których uczeń będzie mógł odnieść sukces na swoją miarę – będzie mógł swobodnie wypowiedzieć się i być wysłuchany;
- 25) zorganizowanie pomocy koleżeńskiej.

Uczniowie z dysleksją muszą włożyć o wiele więcej pracy i trudu, by nauczyć się tego samego, co ich rówieśnicy bez zaburzeń percepcji. Jeśli jednak ta wyteżona praca nie przekłada się na pozytywne osiągnięcia w szkole, zniechęcają się, tracą wiarę we własne możliwości, ich samoocena spada. Tacy uczniowie, mimo dobrych możliwości intelektualnych, nie mają wyników adekwatnych do swoich możliwości, mówimy wtedy o uczniach z zespołem nieadekwatnych osiągnięć szkolnych. Dla tej grupy uczniów jest potrzebne szczególne wsparcie, zwłaszcza ze strony pedagoga i / lub psychologa. Zadaniem nauczyciela przedmiotu jest jednak takie planowanie pracy, by umożliwić uczniowi sukces: np. przez gradację trudności zadań w teście.

6.3. Kształtowanie kk – przykładowe scenariusze lekcji

1. Temat: Mein Vorstellungsgespräch – przygotowanie do rozmowy o pracę.²²

Cel:

Uczeń uczestniczy w rozmowie o praktykę / pracę.

Treści lekcji:

- 1) Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych w zakresie tematu: człowiek – cechy charakteru, kompetencje, umiejętności.
- 2) Uczeń rozpoznaje kontekst i myśl główną oglądanego filmu.
- 3) Uczeń udziela informacji o swoich umiejętnościach i kompetencjach.
- 4) Uczeń współpracuje w parze / grupie (kk społeczna).
- 6) Uczeń wykorzystuje informacje z internetu (kk cyfrowa).

Materiał nauczania:

A. wprowadzany: pytania pracodawcy

B: utrwalany: nazwy cech charakteru, kompetencji, umiejętności, części garderoby

Pomoce dydaktyczne:

- www.youtube.com/watch?v=YAbpmkqn6JE&t=9
- kartki do flipcharta, flamastry
- komputer z dostępem do internetu, telefony, słowniki

Formy socjalne:

praca w plenum, grupach, parach, praca indywidualna

Przebieg zajęć (według modelu E-E-A: Einstieg: pkt 1–2, Erarbeitung: pkt 3–4, Anwendung: pkt 5–6)

	Czynności nauczyciela i uczniów	Forma socjalna	Uwagi metodyczne
1.	Nauczyciel wita uczniów, sprawdza obecność, podaje cel lekcji.	praca w plenum	
2.	Aktywizacja wiedzy: nauczyciel prezentuje uczniom dwukrotnie film: www.youtube.com/watch?v=YAbpmkqn6JE&t=9 i prosi, by uczniowie udzieli odpowiedzi na pytania: 1) <i>Was für eine Situation sehen wir im Film?</i>	praca indywidualna, praca w plenum	

²² Zob. Program nauczania języka niemieckiego. Kształtowanie kompetencji kluczowych na lekcjach języka niemieckiego w liceum ogólnokształcącym i technikum na podbudowie nauki w ośmioletniej szkole podstawowej – program spójny z wariantem podstawy programowej III.1.P.

	<p>2) <i>Wo findet das Gespräch statt?</i> 3) <i>Welche Personen sehen wir im Film?</i> 4) <i>Was hat der Junge falsch gemacht?</i></p> <p>Następnie nauczyciel prosi o porównanie, przedyskutowanie i uzupełnienie w parach swoich odpowiedzi. Odpowiedzi są prezentowane na forum.</p>		
3.	<p>Nauczyciel dobiera uczniów czwórkami i przedstawia im hipotetyczną sytuację. Twój kolega lub twoja koleżanka ubiega się o pracę w wydawnictwie Springer. Zastanów się, jak ta osoba powinna się przygotować do rozmowy kwalifikacyjnej. Praca techniką <i>Placement</i>:</p> <p>1) <i>Wie soll er / sie sich zum Vorstellungsgespräch anziehen?</i> 2) <i>Wie soll er / sie sich benehmen?</i> 3) <i>Welche Frage kann die Kommission stellen?</i> 4) <i>Von welchen Kompetenzen / Qualifikationen soll er / sie der Kommission sagen?</i></p>	praca w grupach	Technika <i>Placement</i> jest opisana w programie.
4.	<p>Wszystkie grupy wpisują przygotowane przez siebie pytania komisji na plakat, który nauczyciel wiesza w widocznym miejscu. Uczniowie dobrani w pary zastanawiają się nad odpowiedziami na pytania, a następnie przygotowują dialog do scenki <i>Mein Vorstellungsgespräch</i>. Po konsultacji dialogu z nauczycielem uczniowie przygotowują się do odegrania scenek.</p>	praca w parach	Nauczyciel jest do dyspozycji uczniów. Uczniowie mogą również korzystać z zasobów internetu (słownik, tłumacz).
5.	<p>Uczniowie odgrywają scenki, ich koledzy formułują ocenę koleżeńską przygotowanej scenki zgodnie z kryteriami wcześniej ustalonymi na forum i zapisanymi na tablicy.</p>	praca w plenum	Scenki mogą też zostać utrwalone telefonem komórkowym i odtworzone. Ocena koleżeńską zgodna z kryteriami oceniania koleżeńskiego.
6.	<p>Uczniowie metodą burzy mózgów przygotowują rady dla osoby, którą czeka rozmowa o pracę.</p>	plenum	

2. Temat: Aussehen – Straßenmode

Cel:

Uczeń opisuje wygląd zewnętrzny. (2 x 45)

Treści lekcji:

- 1) Uczeń posługuje się podstawowym zasobem środków językowych w zakresie tematu: człowiek, wygląd zewnętrzny, nazwy ubrań, wzory i kolory.
- 2) Uczeń nazywa części garderoby.
- 3) Uczeń opisuje wygląd w zakresie ubioru.
- 4) Uczeń współpracuje w parze / grupie (kk społeczna).
- 5) Uczeń wykorzystuje technologię (kk cyfrowa).
- 6) Uczeń wyraża opinię na temat mody (kk ekspresja kulturowa).

Material nauczania:

A. utrwalany: nazwy części garderoby, wzory, kolory, fasony

Pomoce dydaktyczne:

- komputery z dostępem do internetu
- strona: <https://natemat.pl/26677,faszyn-from-raszyn-czyli-uliczna-moda-po-polsku-obciachowe-stroje-bawia-tysiace-internautow>

Formy socjalne:

praca w plenum, parach, praca indywidualna

Przebieg zajęć (według modelu E- E-A: Einstieg: pkt 1–2, Erarbeitung: pkt 3–4, Anwendung: pkt 5–7)

	Czynności nauczyciela i uczniów	Forma socjalna	Uwagi metodyczne
1.	Nauczyciel wita uczniów, sprawdza obecność, podaje cel lekcji.	praca w plenum	
2.	Aktywizacja wiedzy: nauczyciel pokazuje zdjęcia (z internetu) i czyta zdania dotyczące ubioru i mody do wyświetlanego zdjęcia. Jeśli twierdzenie jest prawdziwe, uczniowie wstają, jeśli fałszywe – siedzą.	praca w plenum	rozgrzewka językowa
3.	Uczniowie podają odpowiedniki zwrotów: <i>mieć na sobie, mieć na głowie, nosić, dobrze wyglądać, ubierać się klasycznie, mieć styl.</i> Nauczyciel zapisuje zwroty na tablicy i prosi o utworzenie z każdym z nich przykładowego zdania, zdania również są zapisywane na tablicy.	praca w plenum	powtórzenie
4.	Nauczyciel prezentuje uczniom www: <i>faszyn-from-</i>	praca	

	<p><i>raszyn</i> i prosi, aby dobrali się w pary i wybrali sobie jako para jedno zdjęcie, dokonali opisu ubioru przedstawionej na nim osoby, a następnie przygotowali jeden slajd do prezentacji pt. <i>Straßenmode!</i>.</p> <p>Uczniowie przygotowują slajdy i wklejają je do prezentacji na komputerze wskazanym przez nauczyciela.</p>	w parach	
5.	Prezentacja jest wyświetlana. Każda para omawia swój slajd, uzasadniając, dlaczego wybrała do opisu dany ubiór. Uczniowie robią notatki, ponieważ po prezentacji będzie głosowanie na <i>Hit der Straßenmode!</i> .	praca w plenum	
6.	Uczniowie głosują metodą ankiety jednopunktowej na ubiór, który ich zdaniem zasługuje na miano <i>Hit der Straßenmode!</i> .	praca w plenum	
7.	Na podstawie wyników głosowania uczniowie przygotowują w kilku zdania opis statystyczny wyników.	praca indywidualna praca w plenum	Jeśli zachodzi potrzeba, nauczyciel przypomina uczniom zwroty przydatne do opisu.

7. Opis zakładanych osiągnięć ucznia

Realizacja celów programu zakłada osiągnięcie poziomu B2+ w zakresie wszystkich umiejętności językowych, a C1 – w zakresie umiejętności receptywnych adekwatnie do realizowanej wersji podstawy programowej – III.1.R.

Poniżej przedstawiono opis poziomu kompetencji B2 według ESOKJ. Zapis „+” przy oznaczeniu poziomu w podstawie programowej oznacza, że w wybranych aspektach uczeń zdobędzie w wyniku realizacji niniejszego programu kompetencje nieco wyższe, niż wynika to z zapisu dla poziomu B2, a niższe – niż na poziomie C1 (patrz opisy).

Poziom B2 to poziom samodzielnego użytkownika języka.

Poziom B2
Osoba posługująca się językiem na tym poziomie rozumie znaczenie głównych wątków przekazu zawartego w złożonych tekstach na tematy konkretne i abstrakcyjne oraz potrafi zrozumieć dyskusję z użyciem języka specjalistycznego, jeśli dotyczy tematyki zawodowej. Potrafi porozumiewać się na tyle płynnie i spontanicznie, by prowadzić normalną rozmowę z

rodzimy użytkownikiem języka, bez szczególnego wysiłku dla którejkolwiek ze stron. Potrafi formułować jasne i szczegółowe wypowiedzi ustne lub pisemne dotyczące wielu tematów oraz wyrazić swoje stanowisko w sprawach będących przedmiotem dyskusji, przedstawiając wady i zalety różnych rozwiązań.²³

W zakresie umiejętności receptywnych uczeń powinien osiągnąć poziom C1, który świadczy o zaawansowaniu językowym.

Poziom C1

Osoba posługująca się językiem na tym poziomie potrafi zrozumieć wymagające, obszerne teksty dotyczące bardzo różnorodnych tematów. Czytając i słuchając potrafi zrozumieć nie tylko podstawowy komunikat, ale także podteksty, znaczenia ukryte i nastawienie autora tekstu. Potrafi wypowiadać się płynnie, szybko i swobodnie dobierając właściwe sformułowania. Skutecznie i swobodnie potrafi posługiwać się językiem w kontaktach towarzyskich i społecznych, edukacyjnych bądź zawodowych. Potrafi formułować przejrzyste, dobrze skonstruowane, szczegółowe wypowiedzi pisemne dotyczące szerokiego zakresu tematów posługując się regułami gramatycznymi oraz narzędziami językowymi służącymi organizacji wypowiedzi ustnej oraz pisemnej w sposób wskazujący na bardzo dobre opanowanie języka.

8. Propozycje kryteriów oceny i metod sprawdzania osiągnięć ucznia

Program nauczania nie jest dokumentem regulującym ocenianie wewnątrzszkolne, które w każdej placówce jest uregulowane **wewnątrz** na podstawie obowiązującego rozporządzenia Ministerstwa Edukacji Narodowej o ocenianiu, klasyfikowaniu i promowaniu uczniów. Niemniej jednak w niniejszym programie przyjęto ogólne zalecenia dotyczące oceniania, gdyż „brak należytej informacji zwrotnej stanowi zarówno dla pojedynczego nauczyciela, jak i systemu oświatowego najpoważniejsze zagrożenie rozwoju”²⁴. UNESCO dodaje: „[...] celem oceny nie jest oszacowanie wyników kształcenia, lecz uzyskanie nad nim większej kontroli”²⁵. A zatem jeśli chcemy w pełni „panować” nad procesem kształcenia oraz mieć wpływ na jego kształt i wyniki, powinniśmy przeprowadzać pomiar osiągnięć uczniów, pamiętając, by jego wynik wykorzystywać do udzielenia uczniom informacji zwrotnej pomagającej im się uczyć oraz w celu doskonalenia własnego warsztatu pracy.

W prezentowanym programie zakłada się podział wymagań na podstawowe i ponadpodstawowe. Pierwsze – podstawowe, czyli łatwe do opanowania, pewne naukowo, praktyczne, niezbędne do dalszego kształcenia i użyteczne, za których opanowanie uczeń może otrzymać ocenę dostateczną. Drugie – ponadpodstawowe – to te trudne do opanowania,

²³ Zob. <http://www.sjo.agh.edu.pl/dane/ESOKJ.pdf>

²⁴ Prof. B. Niemierny.

²⁵ Cytat z materiałów szkoleniowych: J. Ochendusko, WCDN, Wrocław, 2007/2008.

twórcze, teoretyczne, naukowe, za których opanowanie uczeń może otrzymać ocenę dobrą lub wyższą.

Taki podział wymagań na podstawowe (fundament obowiązujący każdego ucznia w grupie) oraz ponadpodstawowe pozwala na stosowanie indywidualizacji i np. nauczania dwustopniowego.

8.1. Podstawa oceniania

Ocenianie ucznia powinno przebiegać zgodnie z zapisami ujętymi w statucie placówki i regulującymi kwestię oceniania wewnątrzszkolnego²⁶. W ramach oceniania przedmiotowego nauczyciel odnosi się do wymagań edukacyjnych, które przekazuje uczniom na początku każdego roku szkolnego, i rozpoznaje poziom i postępy w opanowaniu przez ucznia wiadomości i umiejętności wynikających z wariantu realizowanej podstawy programowej (III.1.R). W tym celu na początku klasy pierwszej zaleca się przeprowadzenie diagnozy wstępnej i zbadanie poziomu umiejętności uczniów z drugiego etapu edukacyjnego. Diagnoza wstępna będzie punktem odniesienia dla diagnoz przeprowadzanych w trakcie cyklu. Ocenianiu podlegają osiągnięcia edukacyjne ucznia, tj. stan wiedzy i umiejętności uczniów oraz postępy czynione przez ucznia.

Wymagania edukacyjne podawane na początku każdej klasy powinny być dostosowane do indywidualnych potrzeb rozwojowych i edukacyjnych oraz możliwości psychofizycznych ucznia (m.in. na podstawie orzeczeń i opinii poradni psychologiczno-pedagogicznej).

Zgodnie z rozporządzeniem Ministerstwa Edukacji Narodowej w kwestii oceniania i promowania uczniów, niezależnie od przyjętych w szkole zasad i skali oceniania (np. punktowa, ocena opisowa, średnia ważona), ocenę roczną należy wyrazić w sześciostopniowej skali od 1 do 6.

W wyniku oceniania ma miejsce:

- a) informowanie ucznia, rodzica lub prawnego opiekuna i nauczyciela o poziomie osiągnięć edukacyjnych oraz postępach ucznia;
- b) udzielanie uczniowi pomocy w samodzielnym planowaniu rozwoju, rozwijaniu uzdolnień, pokonywaniu trudności;
- c) motywowanie ucznia do dalszych postępów w nauce i zachowaniu.

8.2. Sposoby sprawdzania osiągnięć edukacyjnych

Do sprawdzania wiedzy, umiejętności i postępów edukacyjnych ucznia należy stosować różnorodne narzędzia pomiaru, takie jak: **obserwacja ucznia w trakcie zajęć edukacyjnych, udział w ćwiczeniach, testy, sprawdziany, prace pisemne, kartkówki, wypowiedzi ustne, prace domowe, udział w pracach projektowych** oraz inne przewidziane w wewnątrzszkolnych zasadach oceniania. Oceny ucznia są jawne: na prośbę ucznia, jego rodzica lub prawnego opiekuna podlegają uzasadnieniu, a ocenione prace pisemne – wglądowi (na zasadach określonych w Statucie). Każdą ocenę można poprawić w trybie

---

²⁶ Ustawa o systemie oświaty, art. 44b.

określonym w wewnątrzszkolnych zasadach oceniania. Sprawdziany i ich zakres są zapowiadane z co najmniej dwutygodniowym wyprzedzeniem, kartkówki z bieżącego materiału nie podlegają tej zasadzie. Sprawdziany, kartkówki lub prace pisemne zapowiadane przez nauczyciela są obowiązkowe. O terminach i zakresie prac domowych nauczyciel informuje na bieżąco. Ocena roczna zostaje ustalona zgodnie z zasadami wewnątrzszkolnego oceniania.

8.3. Wymagania niezbędne do uzyskania poszczególnych ocen

Ogólne kryteria oceniania należy odnieść do wymagań edukacyjnych sformułowanych dla uczniów w odniesieniu po podstawy programowej III.1.R.

W niniejszym programie przyjęto model dwupoziomowy i ustalono zakres wymagań podstawowych oraz ponadpodstawowych. W obrębie tego podziału wyróżniono wymagania odpowiadające stopniom szkolnym. Wymagania określone w poniższej tabeli są wymaganiami programowymi, sformułowanymi przez autorki programu „Kompetentny nauczyciel kształtuje kompetencje kluczowe”, a nauczyciel realizujący program powinien zweryfikować zakresy wymagań i dostosować je do potrzeb swojej szkoły / klasy.²⁷

OBSZAR WYMAGAŃ	POZIOM PODSTAWOWY			POZIOM PONADPODSTAWOWY		
	NIEDOSTATECZNY	DOPUSZCZAJĄCY	DOSTATECZNY	DOBRY	BARDZO DOBRY	CELUJĄCY
		NISKI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	PODSTAWOWY STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	ŚREDNI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	WYSOKI STOPIEŃ SPEŁNIENIA WYMAGAŃ EDUKACYJNYCH	
WIADOMOŚCI: gramatyka i leksyka, fonetyka i ortografia	<p>Uczeń nie spełnia większości kryteriów, by otrzymać ocenę dopuszczającą, tj. nie opanował podstawowej wiedzy i nie potrafi wykonać zadań o elementarnym stopniu trudności nawet z pomocą nauczyciela. Braki w wiadomościach i umiejętnościach są na tyle rozległe, że uniemożliwiają mu naukę na kolejnych etapach.</p>	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna ograniczoną liczbę bardzo podstawowych słów i wyrażeń wprowadzonych przez nauczyciela; • popełnia liczne błędy w ich zapisie i wymowie; • zna proste, elementarne struktury gramatyczne wprowadzone przez nauczyciela; • popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne we wszystkich typach zadań. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna część wprowadzonych słów i wyrażeń; • popełnia sporo błędów w ich zapisie i wymowie; • zna większość wprowadzonych struktur gramatycznych; • popełnia sporo błędów leksykalno-gramatycznych w trudniejszych zadaniach. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna większość wprowadzonych słów i wyrażeń, • zwykle poprawnie je zapisuje i wymawia; • zna wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne; • popełnia nieliczne błędy leksykalno-gramatyczne. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • zna wszystkie wprowadzone słowa i wyrażenia; • poprawnie je zapisuje i wymawia; • zna i stosuje wszystkie wprowadzone struktury gramatyczne; • popełnia sporadyczne błędy leksykalno-gramatyczne, które zwykle potrafi samodzielnie poprawić. 	<p>Uczeń spełnia kryteria na ocenę bardzo dobrą oraz wykazuje się wiedzą i umiejętnościami wykraczającymi ponad te kryteria.</p>

²⁷ Za: A. Abramczyk, A. Pasternak, A. Stefańska, *Kształtowanie kompetencji kluczowych na języku angielskim - program nauczania języka angielskiego w zakresie rozszerzonym, spójny z wariantem podstawy III.1.R.*, Pearson Central Europe, Warszawa, 2019.

RECEPCJA

		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie niektóre dłuższe wypowiedzi w standardowej odmianie języka; • z trudem nadąża za bardziej złożonymi wywodami w zakresie tematów zawartych w programie nauczania; • rozumie niektóre wiadomości telewizyjne; • rozumie ogólny sens filmów w standardowej odmianie języka; • rozumie krótkie wpisy na blogach; • ma problemy ze zrozumieniem artykułów i reportaży dotyczących problemów współczesnego świata; • rozwiązuje niektóre zadania na słuchanie; • w ograniczonym stopniu rozwiązuje zadania na czytanie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • częściowo rozumie dłuższe wypowiedzi w standardowej odmianie języka; • raczej nadąża za bardziej złożonymi wywodami w zakresie tematów zawartych w programie nauczania; • rozumie większość wiadomości telewizyjnych; • częściowo rozumie filmy w standardowej odmianie języka; • rozumie w części niektóre dłuższe artykuły i reportaże dotyczące problemów współczesnego świata; • częściowo poprawnie rozwiązuje zadania na czytanie i słuchanie. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie większość dłuższych wypowiedzi w standardowej odmianie języka; • nadąża za skomplikowanymi wywodami w zakresie większości tematów zawartych w programie nauczania; • rozumie większość wiadomości telewizyjnych i niektóre programy o sprawach bieżących; • rozumie większość filmów w standardowej odmianie języka; • na ogół czyta ze zrozumieniem artykuły i reportaże dotyczące problemów współczesnego świata, w których piszący prezentują określone stanowiska i poglądy; • rozwiązuje poprawnie zadania na czytanie i słuchanie, na ogół potrafi krótko uzasadnić swoje odpowiedzi. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozumie dłuższe wypowiedzi w standardowej odmianie języka; • nadąża nawet za skomplikowanymi wywodami w zakresie tematów zawartych w programie nauczania; • rozumie większość wiadomości telewizyjnych i programów o sprawach bieżących; • rozumie większość filmów w standardowej odmianie języka; • czyta ze zrozumieniem artykuły i reportaże dotyczące problemów współczesnego świata, w których piszący prezentują określone stanowiska i poglądy; • rozumie współczesną prozę literacką; • rozwiązuje poprawnie zadania na czytanie i słuchanie, potrafi uzasadnić swoje odpowiedzi. 	
--	--	--	---	--	--	--

PRODUKCJA

		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • łączy wyrażenia w bardzo prosty i niezbyt spójny i logiczny sposób, by opisywać przeżycia i zdarzenia, a także swoje marzenia, nadzieje i ambicje; • potrafi bardzo krótko objaśniać własne plany; • potrafi bardzo prostymi zdaniem przekazać ogólny sens książek czy filmów; • potrafi pisać bardzo proste i krótkie teksty na znane tematy np. SMS, życzenia, kartkę pocztową, e-mail i wpis na blogu; • dłuższe wypowiedzi pisemne są w dużym stopniu nielogiczne i niespójne; • stosuje niewielki zakres słownictwa i struktur; • popełnia liczne błędy leksykalno-gramatyczne, które mogą zakłócać komunikację. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi łączyć wyrażenia w dość prosty i nie zawsze spójny i logiczny sposób, by opisywać przeżycia i zdarzenia, a także swoje marzenia, nadzieje i ambicje; • potrafi bardzo krótko uzasadniać i objaśniać własne poglądy i plany; • potrafi bardzo krótko relacjonować wydarzenia i opowiadać przebieg akcji książek czy filmów, opisując własne wrażenia; • potrafi pisać proste i krótkie teksty na znane tematy, np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, kartkę pocztową, e-mail, historyjkę, list prywatny, życiorys, CV, list motywacyjny, wpis na blogu; • popełnia niewielkie błędy leksykalno-gramatyczne, które nie zakłócają jednak komunikacji; • nie zawsze stosuje styl wypowiedzi adekwatny do sytuacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi łączyć wyrażenia w prosty i na ogół spójny i logiczny sposób, by opisywać przeżycia i zdarzenia, a także swoje marzenia, nadzieje i ambicje; • potrafi uzasadniać i objaśniać własne poglądy i plany; • potrafi krótko relacjonować wydarzenia i opowiadać przebieg akcji książek czy filmów, opisując własne wrażenia; • potrafi pisać proste teksty na znane tematy np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, kartkę pocztową, e-mail, historyjkę, list prywatny, życiorys, CV, list motywacyjny, wpis na blogu; • popełnia niewielkie błędy leksykalno-gramatyczne, które nie zakłócają jednak komunikacji; • najczęściej stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi łączyć wyrażenia w prosty, spójny i logiczny sposób, by opisywać przeżycia i zdarzenia, a także swoje marzenia, nadzieje i ambicje; • potrafi uzasadniać i objaśniać własne poglądy i plany; • potrafi relacjonować wydarzenia i opowiadać przebieg akcji książek czy filmów, opisując własne reakcje i wrażenia; • potrafi pisać proste teksty na tematy znane lub związane ze swoimi zainteresowaniami, np. notatkę, ogłoszenie, zaproszenie, życzenia, wiadomość, SMS, kartkę pocztową, e-mail, historyjkę, list prywatny, życiorys, CV, list motywacyjny, wpis na blogu; • popełnia sporadyczne błędy leksykalno-gramatyczne; • stosuje formalny lub nieformalny styl wypowiedzi adekwatnie do sytuacji. 	
--	--	---	---	--	---	--

INTERAKCJA

		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • z trudem radzi sobie w niektórych sytuacjach, w jakich można się znaleźć w czasie podróży po kraju lub regionie, gdzie mówi się danym językiem; • bez uprzedniego przygotowania potrafi włączać się do rozmów na nieliczne znane tematy prywatne lub dotyczące życia codziennego (np. rodziny, zainteresowań, pracy); • wypowiedź jest bardzo krótka – wyrazy lub równoważniki zdań; • sporadycznie reaguje w formie bardzo krótkiego, prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, formularz, komentarz, wpis na czacie / forum); • dłuższe reakcje pisemne są w znacznym stopniu nielogiczne i niespójne; • popełnia liczne błędy fonetyczne, leksykalne i gramatyczne, które zakłócają komunikację; • nie dostosowuje stylu wypowiedzi do sytuacji oraz odbiorcy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi sobie radzić w części sytuacji, w których można się znaleźć w czasie podróży po kraju lub regionie, gdzie mówi się danym językiem; • bez uprzedniego przygotowania potrafi włączać się do rozmów na znane tematy prywatne lub dotyczące życia codziennego (np. rodziny, zainteresowań, pracy, podróżowania i wydarzeń bieżących); • wypowiedź jest krótka – równoważniki zdań lub zdania pojedyncze; • potrafi zareagować w formie bardzo krótkiego prostego tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, formularz, e-mail, komentarz, wpis na czacie / forum); • dłuższe reakcje pisemne nie zawsze są logiczne i spójne; • popełnia sporo błędów, ale nie zakłócają one komunikacji; • podejmuje próby dostosowania stylu wypowiedzi do sytuacji oraz odbiorcy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi sobie radzić w większości sytuacji, w których można się znaleźć w czasie podróży po kraju lub regionie, gdzie mówi się danym językiem; • potrafi – bez uprzedniego przygotowania – włączać się do rozmów na większość znanych tematów prywatnych lub dotyczących życia codziennego (np. rodziny, zainteresowań, pracy, podróżowania i wydarzeń bieżących); • reaguje w formie tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, list prywatny, formularz, e-mail, komentarz, wpis na czacie / forum); • wypowiedź jest w miarę spójna i logiczna; • popełnia nieliczne błędy, które jednak nie zakłócają komunikacji; • na ogół dostosowuje styl wypowiedzi do sytuacji oraz odbiorcy. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi sobie radzić w większości sytuacji, w których można się znaleźć w czasie podróży po kraju lub regionie, gdzie mówi się danym językiem; • potrafi – bez uprzedniego przygotowania – włączać się do rozmów na znane tematy prywatne lub dotyczące życia codziennego (np. rodziny, zainteresowań, pracy, podróżowania i wydarzeń bieżących); • spontanicznie reaguje w formie tekstu pisanego (np. wiadomość, SMS, list prywatny, formularz, e-mail, komentarz, wpis na czacie / forum), a wypowiedzi są spójne i logiczne; • popełnia sporadyczne błędy, które jest w stanie samodzielnie skorygować; • dostosowuje styl wypowiedzi do sytuacji oraz odbiorcy. 	
--	--	---	--	--	--	--

MEDIACJA

		<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • w ograniczonym stopniu potrafi przekazać w języku niemieckim informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); • potrafi przekazać w języku niemieckim nieliczne proste informacje sformułowane w tym języku; • potrafi przekazać w języku niemieckim treść nielicznych bardzo prostych informacji sformułowanych w języku polskim; • potrafi przekazać w języku polskim niektóre informacje sformułowane w języku niemieckim; • w ograniczonym stopniu rozwiązuje zadania na transformacje i tłumaczenie fragmentów zdań. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • częściowo poprawnie przekazuje w języku niemieckim informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); • potrafi przekazać w języku niemieckim część informacji sformułowanych w tym języku; • potrafi krótko przekazać w języku niemieckim część informacji sformułowanych w języku polskim; • potrafi przekazać w języku polskim dość liczne informacje sformułowane w języku niemieckim; • potrafi przedstawić publicznie w języku niemieckim wcześniej przygotowany krótki, prosty materiał, np. prezentację - popełnia dość liczne błędy; • częściowo poprawnie rozwiązuje zadania na transformacje i tłumaczenie fragmentów zdań. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • poprawnie przekazuje w języku niemieckim informacje zawarte w materiałach wizualnych (np. wykresach, mapach, symbolach, piktogramach) lub audiowizualnych (np. filmach, reklamach); • potrafi przekazać w języku niemieckim większość informacji sformułowanych w tym języku; • potrafi przekazać w języku niemieckim większość informacji sformułowanych w języku polskim; • potrafi przekazać w języku polskim większość informacji sformułowanych w języku niemieckim; • potrafi przedstawić publicznie w języku niemieckim wcześniej przygotowany dłuższy materiał, np. prezentację, film • popełnia nieliczne błędy; • rozwiązuje poprawnie większość zadań na transformacje i tłumaczenie fragmentów zdań. 	<p>Uczeń:</p> <ul style="list-style-type: none"> • potrafi przeprowadzić analizę materiałów wizualnych (np. wykresów, map, symboli, piktogramów) lub audiowizualnych (np. filmów, reklam) i przekazać w języku niemieckim informacje w nich zawarte; • potrafi streścić i przekazać w języku niemieckim informacje sformułowane w tym języku; • potrafi streścić i przekazać w języku niemieckim informacje sformułowane w tym języku polskim; • potrafi przekazać w języku polskim informacje sformułowane w języku niemieckim; • potrafi przedstawić publicznie w języku niemieckim wcześniej przygotowany materiał, np. prezentację, film; • rozwiązuje poprawnie zadania na transformacje i tłumaczenie fragmentów zdań. 	
--	--	---	---	--	--	--

9. Ewaluacja programu

W celu oceny skuteczności programu zaleca się podejmowanie – przez nauczyciela realizującego program – działań ewaluacyjnych, które pozwolą na ocenę realizacji zapisów podstawy programowej, w tym skuteczności stosowanych metod, na ocenę przydatności treści kształcenia oraz na ocenę atrakcyjności zajęć dla uczniów.

Przedmiotem ewaluacji powinny być:

- 1) stopień realizacji podstawy programowej;
- 2) skuteczność zastosowanych metod i technik pracy,
- 3) atrakcyjność programu dla uczniów.

Pytania kluczowe ewaluacji to:

- 1) Czy została zrealizowana podstawa programowa i w jakim stopniu? (ocena jakościowa stopnia realizacji celów i treści z podstawy programowej)
- 2) Czy zastosowane metody i techniki pracy służą osiągnięciu zakładanych celów?
- 3) Czy zajęcia prowadzone metodami wskazanymi w programie były dla uczniów atrakcyjne?

W celu zbadania stopnia realizacji podstawy programowej (efektów kształcenia) zaleca się przyjęcie następujących narzędzi ewaluacyjnych: testy, diagnozy, próbny egzamin maturalny, analiza dokumentacji szkolnej, obserwacja uczniów.

Uczniowie powinni przeprowadzać również samoocenę.

Atrakcyjność stosowanych metod nauczania można zbadać, stosując ankiety ewaluacyjne w trakcie i na zakończenie cyklu kształcenia, analizując dokumentację szkolną (oceny i frekwencję) oraz obserwując na bieżąco uczniów. Na podstawie uzyskanych danych należy wyciągnąć wnioski i wprowadzić stosowne modyfikacje w programie w celu podniesienia jakości pracy własnej i podniesienia wyników kształcenia.

Oto krótki przegląd wybranych metod przydatnych w ewaluacji zajęć / realizacji programu nauczania²⁸.

1. **List do siebie** – uczniowie proszeni są o napisanie listu do samych siebie, w którym wyrażają opinie, np. na temat postępu zajęć, procesu uczenia się, wyników, własnych przeżyć, zaangażowania.
2. **List do przyjaciół – zmiana perspektyw** – uczniowie są proszeni o wcielenie się w rolę np. gościa z innego kraju uczestniczącego w ostatnich zajęciach i opisanie swoich wrażeń z lekcji w formie listu do przyjaciół. Następnie w grupach dokonują analizy listów, dyskutują, wyszukują np. informacje najbardziej zaskakujące, najważniejsze.
3. **Obserwacja koleżeńska** – nauczyciele o zbliżonej pozycji zawodowej dobrani w pary, wzajemnie obserwują swoje lekcje i przekazują partnerowi uwagi dotyczące np. organizacji procesu lekcyjnego, realizacji zamierzonych celów, zastosowanych metod i środków dydaktycznych, sposobów rozwiązywania napotkanych trudności.

---

²⁸ <http://www.nauczycielbadacz.ore.edu.pl/action/actual/323>

4. **Ustalanie priorytetów** – badani otrzymują karty z wypisanymi stwierdzeniami i mają ułożyć je według ważności. Każdy ma prawo uzasadnić kolejność, jaką zaproponował, proces decyzyjny opiera się w znacznej mierze na dyskusji.

5. **Prędkościomierz** – uczestnicy wyrażają swoje zdanie o tempie realizacji programu lub dynamice zajęć za pomocą swoich inicjałów zaznaczonych na narysowanym przez nauczyciela prędkościomierzu.

6. **Walizka, kosz i biała plama** – graficzna metoda służąca podsumowaniu zajęć, projektu lub programu. Wykorzystując narysowaną na tablicy walizkę (obrazującą wszystko to, co uczeń zabiera ze sobą, co mu się spodobało lub co mu się przyda w przyszłości), kosz (symbolizujący elementy nieprzydatne) i białą plamę (czyli to, czego zabrakło), uczniowie dopisują lub przyklejają w odpowiednich miejscach swoje opinie.

Należy pamiętać, że ewaluacja ma służyć udoskonaleniu programu, a zatem na podstawie jej wyników należy wyciągnąć wnioski i dokonać w programie stosownych korekt.

Powodzenia w realizacji celów!

Anna Abramczyk

Literatura źródłowa

- A. Basińska**, *TIK. Zestawy materiałów dla nauczycieli szkół ćwiczeń – języki obce. Zestaw 5, zeszyt 1*, Ośrodek Rozwoju Edukacji, Warszawa, 2017
- R. Arends**, *Uczymy się nauczać*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 2002
- P. Bimmel, U. Rampillon**, *Lernerautonomie und Lernstrategien*, Langenscheidt, Berlin, 2000
- I. Dzierzgowska**, *Jak uczyć metodami aktywnymi*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2005
- Europejski system opisu kształcenia językowego: nauczanie, uczenie się, ocenianie*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2003
- Europejskie portfolio językowe dla uczniów szkół ponadgimnazjalnych i studentów*, Wydawnictwa Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli, Warszawa, 2006
- H. W. Huneke, W. Steinig**, *Deutsch als Fremdsprache. Eine Einführung*, Erich Schmidt Verlag, Berlin, 2005
- H. Komorowska**, *Ćwiczenia komunikacyjne w nauce języków obcych*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1996
- H. Komorowska**, *Metodyka nauczania języków obcych*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2003
- H. Komorowska**, *O programach prawie wszystko*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1999
- H. Komorowska**, *Sprawdzanie umiejętności w nauce języka obcego. Kontrola – ocena – testowanie*, Fraszka Edukacyjna, Warszawa, 2007
- K. Kruszewski**, (red.) *Sztuka nauczania. Czynności nauczyciela*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa, 2009
- B. Niemierko**, *Między oceną szkolną a dydaktyką. Bliżej dydaktyki*, Wydawnictwa Szkolne i Pedagogiczne, Warszawa, 1991
- J. Roche**, *Fremdspracherwerb. Fremdsprachendidaktik*, UTB basics. Francke Verlag, Tübingen und Basel, 2008
- M. Taraszkiewicz**, *Jak uczyć jeszcze lepiej, czyli szkoła pełna ludzi*, Arka, Poznań, 2002

W. Wilczyńska, *Uczyć czy być nauczonym? O autonomii w przyswajaniu języka obcego*, Warszawa – Poznań, 1999

M. Żylińska, *Neurodydaktyka. Nauczanie i uczenie się przyjazne mózgowi*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, 2013

Wykaz aktów prawnych

Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560, 1669 i 2245)

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59)

Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60, 949, 2203, 2245)

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 1 sierpnia 2017 r. w sprawie szczegółowych kwalifikacji wymaganych od nauczycieli

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia

Źródła internetowe (dostęp: marzec 2019 rok)

Analiza SWOT [online]

https://pl.wikipedia.org/wiki/Analiza_SWOT

Canva [online]

<https://www.canva.com/>

Coggle: Simple Collaborative Mind Maps & Flow Charts

<https://coggle.it/>

Darmowe narzędzia edukacyjne i fiszki – Quizlet [online]

<https://quizlet.com/pl>

DIY Handouts – grammar exercise maker for English teachers [online]

<https://diyhandouts.com/>

Dvolver Moviemaker [online]

<http://www.dvolver.com/moviemaker/make.html>

Edpuzzle [online]

<https://edpuzzle.com/>

Efektywna nauka i techniki efektywnego uczenia się [online]

<https://witalni.pl/pojecie/efektywna-nauka/>

Europejskie poziomy biegłości językowej – tabela samooceny [online]

<https://europass.cedefop.europa.eu/pl/resources/european-language-levels-cefr>

Generator do tworzenia Story Cubes:

www.readwritethink.org/files/resources/interactives/cube_creator

Generator do tworzenia rozsypanek wyrazowych:

http://www.johnsesl.com/generators/sent_scr/scr_sent.shtml?fbclid=IwAR0W8K1wtqQ_nqCNnv8HI_ermYMK9Rlh1HvkT-HqJdHayRoP47Zhd-APldo

Generator do tworzenia kwizów w formie *Kola fortuny*:

<https://wheeldecide.com/>

Generatory komiksów:

www.printablepaper.net/category/comics oraz <http://comicbookpaper.com/five-panels/>

Generator do tworzenia trimino (odmiana popularnej gry w domino):

<http://paulmatthies.de/Schule/Trimino.php?style=1&font1=sans&font2=sans&color1=000000&color2=980000> (instrukcja w j. niemieckim)

Generator do tworzenia chmur wyrazów:

www.tagxedo.com

Generator do tworzenia kodów kreskowych (QR codes):

<http://www.i-nigma.com>

Insta.Ling – skuteczna nauka słówek [online]

<https://instaling.pl/>

iSLCollective [online]

<https://en.islcollective.com/>

Join a Game – Quizizz [online]

<https://quizizz.com/join>

Kahoot! Learning Games [online]

<https://kahoot.com/>

LyricsTraining [online]

<https://lyricstraining.com/en/>

Metoda WebQuest [online]

<https://sites.google.com/a/enauczanie.com/nowoczesne/start>

„Miękkie”, „alternatywne” metody ewaluacji [online]

<http://www.nauczycielbadacz.ore.edu.pl/action/actual/323>

Online Speech Bubble Photo Editor [online]

<https://phraseit.net/>

QuestGarden.com

<http://questgarden.com/>

M. P. Sadowski, *Jak przygotować dobrą prezentację?* [online]

Socrative [online]

<https://socrative.com/>

Storybird - Artful Storytelling

<https://storybird.com>

Szafranowska K., *Cztery patenty uczenia się na pamięć czegokolwiek* [online]

<https://szybkanauka.pro/jak-nauczyc-sie-na-pamiec/>

***Zalecenie Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2018 r. w sprawie kompetencji kluczowych w procesie uczenia się przez całe życie* [online]**

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=OJ:C:2018:189:FULL&from=PL>